838

Na nowo oprawiono w r. 1942. Dawne okładki wprawiono na początku i na końcu rękopisu. Karteczkę z starą sygnaturą (CC VIII 63) nalepiono tutaj poniżej.

CC VIII
63.

2581

I

Na
ne

38

CCVIII
63.

II

38

838.

N. Inv. 838.

CC VIII 63

[Q]uia solet

Aromatariorum ignoran
tia cotidie impinga famo
sissimos doctores et doc
tissimos medicos ad in
famiam et vilipendium cum magno etiam peri
culo sepissime perducere. Ideo pietate motus
in medicos precibusque plurium aroma
tariorum per nobilium et precipue solertis
simi viri .T. serenitatis illustrissimi
domini mei principis Tarenti aromatarii
vigilissimi. Ego Saladinus arcium
et medicine doctor, eiusdem serenitatis
physicus, compendiosissimum hunc tractatum com
ponere, quem compendium aromatariorum
intitulari volui. quo ipsi aromatarii
examinari debeant, si sufficientes et
[illegible] in arte eorum reperti fuerint. Volo
quod peritissimis medicis approbentur. si vero
insufficientes et ignari et in ipsa exa
minatione tamquam inexperti defecerint,
tamquam penitus reprobentur, et pena condig
na puniantur, cum ipsi habeant de vita et
sanitate hominum pertractare que quidem
sanitas omni thesauro mundi carior ex
istit. Non quod tu hoc meo libello opus habeas,
cum sis arte et natura prudens, peritus et ex
pertus bene conficiendi approbatus. Sed
volui tibi tamquam digniori eum libellum des
tinare ut eos rudiores instruas, qui
soliti eos tua peritia novellos etiam medi
cos in dosando et ordinando dirigere.
Diuidit autem hoc opusculum in
septem particulas, quarum prima con
tinet quasdam coniugates et generales
interrogationes utiles aromatariis. Et
[illegible] nostris interrogationes et dubia
et declarationes ponit circa antidota
Johannis Mesue. Secunda particula erit de no
minibus medicinarum compositarum in antido
tario Nicholai descriptarum cum ear
declarationibus secundum ordinem alphabeti et in
cipit ab aurea alexandrina. Tercia particula
de ponderibus et dosibus medicinarum et de
nominibus ponderum sigillatim quorum doctrina est
valde necessaria ipsis aromatariis. Quarta
particula est de modo conficiendi confec
tiones electuaria sirupos simplices et
unguenta. Quinta est de colligendis her
bis et seminibus et radicibus et in quo
tempore et in quo mense anni. Sexta
particula est de conservatione tam simplicium
quam compositarum medicinarum precipue secundum
Mesue. Serapionem Nicolaum Serapio
nem. In qua particula apponetur eius potius
doctrina et modus reponendi et con
servandi res humidas sicut sunt succi

ut etiam [illegible] confectio ne aliquid
et electuaria [illegible] liquida laxativa et confe
ctiones aromatice [illegible]. Septima et
ultima particula erit de modo ordinandi
aromatarii [illegible] cum omnibus rebus necessariis
[illegible] se finiet. Deo volente compendium
aromatariorum.

[I]ncipit prima

particula. Et primo incipiunt quedam
utiles interrogationes medici
ad aromatarium. Primo igitur aromata
rius examinandus a medico perito inter
rogandus erit. quod est officium aromatarii.
Respondeo et dico quod officium aromata
rii est terere, abluere, infundere, coquere,
distillare, bene conficere, et confecta con
servare. propter que omnia dico ulterius quod
aromatarii tenentur scire gramaticam
ut valeat bene intelligere dispensationes
receptarum et antidotariorum scientie medi
cine. Secundo medicus querat qualis
debeat esse aromatarius. Dico quod aro
matarius non debet esse puer, nec valde
iuvenis, neque superbus, neque propositus aut
mulieribus aut vanitatibus deditus. A luxu
et vino sit alienus et sobrius non intentus
crapulis et honestus timere deum et con
scientia sua sit rectus, iustus, pius,
et maxime ad pauperes. Sit etiam bene
doctus et expertus in arte sua non novellus
et rudis. habet enim tractare de vita hominum
que est omnibus rebus mundi carior atque nobi
lior. Non sit cupidus nec extremus amator
pecunie ne videatur omnia pro pecunia facere
vel avari faciunt, non etiam vendat res in
riori precio sed competenti quam melius est mo
dicum iuste quam multum cum maledictione a
pauperibus extorquere. Sit etiam aroma
tarius fidus et gravis bene conscientie
ut predixi. ut nec amore vel precio presu
mat aliquid facere contra conscientiam et contra
honorem medici. videlicet ut non propinet
alicui mulieri pregnanti medicinam ab
orsum provocantes, et similiter quod nec timore
dominorum aut precio pecuniarum presumat
venenosa pocula et venenosas medi
cinas preparare, nec presumat siruppos
qui debeant esse de zucaro de melle facere
et similiter de confectionibus que ex hac virtute
leduntur. et intentio medici in contrarium
ulteretur. Aromatarius etiam ex se ipso
sine licentia et consilio peritorum doctorum
vel medicorum non presumat aliquid facere,
et maxime in medicinis laxativis in dul
cis addendo vel minuendo. Res autem
antiquas resolutas in virtute abiciat
que iam de cetero non valent ad opus medicine.
[illegible] at antiquas indurata usque
ad lapidem [illegible] negligat et eis non utatur.

Quando etiam non sit aliquod simplex in potecga et medicina indigeat eo quod in ea recepta
non debet aromatarius presumere loco illius aliud
simplex apponere. scilicet quod pro quo sine licentia
peritissimi doctoris uel medici. Non etiam re-
ponat ante tempus herbas aut radices
humidas que in processu temporis putrescerent
sed reponat eas debito tempore perfectionatas et
exsiccatas. Oportet etiam aromatarium
bene cognoscere et scire gustum et saporem
omnium simplicium an sint amara uel dulcia
acria an acetosa pontica uel insipida pla-
cabilis saporis vel non. Ad hoc si aliquis
nouus medicus vellet medicinas horribiles
et displacabiles componere pro dicto infirmo
tunc aromatarius ipse non permittat illud fieri
sed dicat medico quod ponat placabiliores
et meliores ne forte ex horribilibus me-
dicinis stomachus infirmorum conturbaretur.

Ultimo dico quod aromatarius cum est iuue-
nis debet uxorem ducere quoniam si sic fecerit do-
mabitur iuuentus eius et sic erit quietus mitis
et honestus et uacabit continue facultati
sue ymo delectabitur in ea et sic delectando
perficiet opus cum laude et amorum copiosa
gloria. // Tertia interrogacio facienda
in examinatione aromatarii est ista
videlicet quot libri sunt necessarii ipsi aromatario
pro arte eius exercenda recte et cum bona con-
scientia. Dico quod sex libri sunt necessarii aro-
matario cuilibet. scilicet duo de simplicibus ut
sunt auicenne et Serapio de simplicibus.
Tertius Simon Ianuensis de sinonimis.
Quartus est liber Circa instans in quo conti-
netur documenta omnium fere necessariorum ad
aromataria pertinencium. Quintus est liber
mesue. id est Iohannis damasceni qui in tres
diuiditur libros. Nam primus tractat de consola-
tione medicinarum et de quibusdam simis so-
lutiuis famosis. secundus est eius anthidotarium
et iste est necessarius aromatario. 3us non est
practice quia non est necessarius aromatario sed medico.
Sextus est anthidotarium Nicholai de
Salerno licet sint duo anthidotaria nicholai
scilicet magnum quod non est in usu propter eius prolixita-
tes licet sit optimum. et anthidotarium paruum
quo omnes communiter utuntur. Alius etiam liber
aliquis usualis. nominatur circuisatus et trac-
tat de simplicibus licet parum sit in usu.
Reperitur etiam dyascorides de simplici-
bus et macer in uersibus. sed non sunt ita
in usu medicorum ut predicti.
Quarto queritur quid est antidotarium. Dico
quod anthidotarium id est contradatum ab anti
quod est contra et dos quod est datum idem dicitur anthidotarium quod idem est
quod liber continens experimenta contra
morbos data. Quinto queritur quare tu
fecisti mencionem quod liber mesue diuiditur
in tres libros. quorum primus tractat de
consolatione medicinarum. et secundus liber est

anthidotarium quod etiam valde necessarius contra
quod anthidotarium et vocatur grabadin id est com-
pendium secretorum et est aggregatio anthi-
dotarii // Queritur quot distinctiones
facit mesue in isto suo anthidotario
Dico quod facit. xii. distinctiones.
Sexto queritur quod tractat sigillatim in
unaquaque distinctione. Dico quod in prima
tractat de electuariis aromaticis quorum
quedam sunt dulcia et delectabilia et quedam
amara et uniuersaliter quasi solemnia et habet duos
tractatus quorum in primo determinat de electuariis
dulcibus et incipit ibi electuarium de
aromatibus et sunt xxxvi. confectiones
dulces // Secundus tractatus siue in secunda
parte distinctionis prime est de anthidotariis
amaris et incipit sic triacatheseron.
et sunt xiiii. uel xviii. confectiones amare.
In secunda distinctione tractat de medicinis
opiatis et incipit sic. Confectio philonii
et sunt sex confectiones opiate // In 3a dis-
tinctione tractat de medicinis solutiuis quarum
quedam sunt aloetice quedam coloquintide quedam
turbitate et alie scamoneatice et alie
sub aliis denominationibus et incipit a hyera
ymo ab yerapigra et sunt xxiiii. solutiua.
In quarta distinctione tractat de condi-
tis. scilicet tam de fructibus quam de radicibus et etiam
de floribus ut sunt rose viole et sunt xvi.
In va. distinctione de speciebus lochi et sunt
quedam lochi delectabilia et quedam orribilia
mali saporis et sunt xii. omnibus computatis.
In sexta distinctione de iulep sirupis
et rob. quod idem est quod succus vel liquor in-
spissatus. dicit quod quedam sirupi sunt simplices et
sunt xx. computatis. quatuor iulep. que ipse
ponit in principio distinctionis et deinde inci-
pit ponere syrupos compositos et sunt xviii.
usque ad sermonem de aqua mellis et deinde
sequitur sermo secundum nabin id est syrupus ace-
tosis simplicibus et compositis et sunt octo syrupi
acetosi. Deinde ponit .xx. syruppos sub-
limes. scilicet syruppum de menta et de absinthio.
et de fumo terre maiore et minore etc.
Deinde ponit sermonem de melle crudo
et post consequenter ponit aliqua condita ut
conditum de citro et conditum de buglossa.
et conditum de cithoniis. Et ultimo ponit
confectionem mirre simplicis et ultimo ponit
confectionem mirre acetose et etiam alterius
mirre. Deinde ponit sermonem in acceto
squillitico et ponit plures modos. Deinde
in eadem via distinctione ponit sermonem
in speciebus rob. de quibus ponit xx xvi. species
In viia distinctione tractat de decoc-
tionibus et infusionibus ubi ponitur aqua
fructuum et modus infusionis aque
rasis et ponit etiam xii. solutiua.
In octaua distinctione tractat de tro-
ciscis et incipit sic. confectio galli et ponit

.xxx. spes trocisco*rum*. In nona distinc
tione tractat de sufuf .i. de pulveribus
et ponit .vij. spes. In decima tractat
de unguentis et emplastris et cerotis.
et incipit ysopi cerotum etc. et ponit
ibi .lxij. spes. In undecima ponit de oleis.
Et nota quod aliqua olea sunt per expressionem
ut oleum de amigdalis dulcibus et amaris
et de nucibus et de pineis et avellanis
et de crisomilis etc. Aliqua vero olea
fiunt per inpressionem ut oleum rosarum et vio
larum et camomellinum et anetinum de lilio
yrinum et sabaninum etc. Aliqua vero
fiunt per resolutionem ut oleum de ovis et
oleum de frumento et sinapinum et oleum de
fraxino et de iunipero. Unde mesue
ponit spes oleorum lxvj. Posset aliquis
dicere quare medicine pillule et electuaria
et habent tot diversa nomina et denominantur
variis nominibus verbi gratia athanasia philo
nium pillule lucis metridatum diacalamentum
et consimilia. Dicendum est quod quedam
electuaria seu pillule et alie medicine
sumunt denominationem ab operatione et ef
fectu quem faciunt verbi gratia athanasia
dicitur inmortalis non quod hominem inmortalem
faciat sed quia reddit hominem longe vite
et quasi immortalem. Et pillule lucis dicuntur
quia oculos illustrat et caliginem ab eis
removet et lucem recuperant. Et philo
nium dicitur quasi amator seu amor hominis.
et sic patet quod omnes medicine predicte ab ef
fectu et operatione quam inducunt deno
minantur. Quedam vero medicinarum a
compositore nomen sumunt qui eas invenit
vel composuit. Verbi gratia metridatum dicitur
a metridato rege qui ipsum composuit vel
adinvenit et tiriacam magna ab an
dromaco et ideo tiriacam andromaci
nominatur. Et diarodon abbatis dicitur ab abbate
qui eum composuit et sic de aliis multis.
Quedam vero sumunt nomen ab aliqua
simplici medicina que est basis et funda
mentum in illa compositione vel quia de illa
magis ingreditur et in illa compositione
optinet principatum sicut sunt pillule de sera
pino et pillule de bdelio et pillule de tur
bith et diaciminum diapassium et dia
calamentum et multa alia similia.
Quedam vero sumunt nomen a denominatione
numerorum. Verbi gratia tiriaca diatesseron
dicitur confectio quatuor rerum a dia quod est con
iunctio et thesara quatuor quasi tiriaca
quatuor rerum quia in ea res quatuor ingrediuntur.
Et unguentum triafarmacum dicitur
a tribus medicinis que eius compositionem in
grediuntur quasi unguentum trium medicinarum
in eo ingredientium. Et pillule cocie di
cuntur pillule trimero ex tribus rebus existentibus
scilicet aloe mirra et crocus etc.

Quero quare recipitur in aqua recepta
Rx. aque Reubarbari .an. partes equales
in mensura et non in dosi quomodo debeat fieri.
Dico quod intelligi secundum quantitatem ad oculum et
non secundum dosim ad pondus. ista autem quantitas
ad oculum dicitur tibi medicus limitare verbi
gratia si rapias de agarico ad quantitatem nucis
debes similiter ad quantitatem nucis rapere de
Reubarbaro. Quid est hoc in Rx. tis
medicinarum solutivarum medicina fortis debi
lis et medicina debilis fortis. Dico quod
medicina fortis debilis est medicina fortis
virtutis et operationis et debilis in dosi
ut scamonea turbith et esula quia omnes
sunt fortes in virtute et operatione et tamen sunt
debiles in dosi quia de eis debet medicus
parum dare. Sed medicina debilis fortis
est econverso scilicet debilis in virtute et in operatione
ut cassia manna et fortis in dosi quia de
eis multa damus scilicet ℥ .j. vel ℥ .j. cum ʒ.
Quomodo intelligitur illud avicenne
in antidotario suo scilicet quinto canonis et par
carum melius est pluribus. Dico quod intelligendum
est de simplici medicina verbi gratia quod si medicus
potest tantum facere cum una simplici medicina non debet
facere cum multitudine medicinarum. Unde sic
intelligere quod par carum scilicet medicinarum sim
plicium est melius plurimo carum .i. multitudine
carum quia gaudet natura simplicibus. Si
quis quereret quid importat nomen electuarii.
Dico quod tantum est dicere electuarium quasi elec
tum ex variis medicinis. quia ex multis et
variis rebus electuaria componuntur. Contra
etiam et diversa electuariorum quedam sunt dulcia
et quedam amara et quedam acria ut diapru
nis et diatamaridis. Quid importat
in Rx. ta quod dicitur Rx. cortellarum de gemi. Dico
quod cortille et biscottille de gemi .i. de silia
i. de illa regione dicitur de gemi. Siquis
quereret quare dicuntur medicine opiate.
Dico quod ab opio opiate dicuntur et non debet
exiberi ante sextum mensem nec debet
vendi ab aromatariis ante illud tempus.
Quare dicuntur medicine solutive.
Respondeo quod dicuntur ita quia habent humores
corruptos educere et evacuare. Quid
importat in 4ta distinctione damasceni
cum dicat de conditis quid sunt condita. Dico
quod condita electe sunt quia preparata et sunt multiplici
cia nam quedam sunt ex fructibus ut citra ci
thoma pira. Quedam vero sunt ex radicibus
ut zinziber et conditum lenitivum. Et quedam
sunt ex floribus ut rose viole cum quibus fit
zucarum rosarum vel violatum et flores bora
ginis vel buglose ex quibus fit zucarum
buglosatum et diaborraginatum sive
sive rosate diaboraginate et buglosate.
Si quis quereret quid est loch. Dico
quod loch est sirupus inspissatus ad modum
electuarii et est aliqualiter viscosum aptum

ut lambatur in disposicionibus pectoris 18
vel sm aliquos loch est confectio de
succo fructuu et melle et zucaro.
Vel sm alios loch est mucillaginosa
vel viscosa confectio / ut diu resistat
cu in ore tenetur et dz lambi et pau
latine deglutiri contra indisposicione
pectoris et pulmonis et queda loch sunt
delectabilia. et queda orribilia.
Quid est diapendion est lenis con
fectio ul lenis et dr a dia qd est confec
cio et pendia qd est lenis qr lenis con
fectio qr het pectus et gutur lenire
vn pendie lenificantes pectus gutur
et pulmone // Quid est julep Dico
q tm importat qm clarificata pocio
ul clarus liquor potabilis Unde ut
plurimu omne julep sedativu sitis et
confortativu virtutis qr aliq julep hnt
sitim sedare et mitigare et hnt confor
tare cor. et dnt julep cordialia cu perle
et lapides preciosi ponuntur in eis. Vel alr
julep e clarus liquor potabilis ex aquis
stillatis et zucaro compositus ul ex succis
et pot ee aromatizatus ad sitim extin
guendu ul ad virtutis confortacionem
Unde julepizo as .i. clarifico as. Itez
pot fieri julep longu et parve ul brevis
decoctionis ex aquis stillatis et zucaro
cu aromatibus vel sine .s. paucis diebus
durat. Unde in estate julep et syrupos
quos vis conservare debet hre bona coc
tione no ex caliditate estatis ebulliat
et in acetositatem convertatur // Quid
est syrupus dico q syrupus est liquor potabilis
compositus ex succis vel ex seminibus et
radicibus et fructibus cu melle ul zucaro.
et cu speciebus aliqn aromatizatus et pot
ee simplex ex paucis rebus / et composi
tus ex multis rebus acetosis ut no ace
tosis aptus ad alterandu ut dirigendu
materiaz peccante in morbo isto .s. modo
refrigerando sanguine et alios humores
calefactos vel calefaciendo frigidos vel
subtiliando grossu humore ul ingrossan
do subtile qr sm medicos nihil aliud
est digestio q grossi subtiliacio et sub
tilis ingrossacio Unde et aliqui medici
vocant eos digestiva et aliqui divisi
va qr hnt malos humores ab aliis
dividere et sequestrare / Et dr a syr
q est confectio vel compo et sucum inde syrus
.i. confectio vel compo liquida de succis.
Cognoscitur aut qn syrupus est bn coctus qn
ponitur int duos digitos et adheret eis
cu quada viscositate ul qn ponitur sup
lapidem marmoreu limpidu et aliqua
liter cohagulatur // Quid est sapa est
vinu coctu usq ad spissitudine et fit
ex musto recenti tempore uvaz // Quid

est rob vel robub Dico q rob ul robub
est succus inspissatus ad modum
mellis // Quid importat miva dico
q miva idem est q confortans qr fit
ex fructibus hntibus confortare stomachum ut
ex succo piroz ul citoniorum cu zucaro.
Et pot fieri miva simplex sine speciebus
et aromatica cu speciebus. Simplex datur fe
bricitantibus aromatica no datur hijs qui
non febricitant // Quid est trociscus.
Dico q trociscus est composicio quedam
ex diversis pulveribus mixta aliquo liquore
aggregata Et dr trociscus a trocho q est
rota qr trociscus est similis rote curri
Si quis quereret quo intelligitur illud
q ponitur in Recepta ut descriptione trociscoz
de alkekengi cu dr p. Re. boli armeni.
et postea prope fine dr boli absolute.
Dico q p bolu absolute intelligitur terra
sigillata q in multis proprietatibus e similis
bolo armeno. et adhuc het excellencio
res virtutes eo // Quid significant
trocisci alhandal Dico q sunt trocisci
de coloquintida // Quid est sufuf. Dico
q sufuf idem est q pulvis // Quid est
dictu fiat pulvis subtilis in modum
alcohol // Dico q alcohol sunt athomi
apparentes in spera solis in modu sub
tilissimi pulveris qui vix tactu compre
henditur // Quid est pilla, Dico q
pilla est res rotunda qr parva pila.
quemadmodu est pile pile. sunt rotunde.
ut dr pilla a pilo .i. a pistello qr antiq
pille conficiantur multu laborabant aroma
tarii in pistando eas in mortario cum
pilo .i. pistello. Et no q pille no debent
esse antique nec indurate in modum
lapidis. qr tunc no valent. Unde pille
que transeunt sex menses no hnt virtutem.
Et melius conservantur in magdaleone q
in pulvere rr. // Quid est dicere pille
cochie. Dico q idem est q capitales.
a cochee qd est caput // Quid est
dicere pille ellefangine / Dico idem est q aro
matice // Quid est emplm Dico q
emplm est dura confectio ut plurimum respec
tu unguenti sine olei // Quid est un
guentum Dico q unguentu dr ab un
gendo et est mollis confectio respectu emplastri
et fit ex oleis et liquoribus et cera et
aliqn cu speciebus ut pulveribus et aliqn sine
eis. // Et no ulterius q sic aloes est ut
plurimu materia pulveris ita cera ut
plurimu est materia unguentorum.
Quid est unctio Dico q est omnibus
liquidior ac mollior et comuniter fit ex
oleis sine cera vel adipibus et pinguedi
bus sine cera Si no aliqn cera ponitur
valde modica ponitur. Si aliquis int
rogaret quotuplex sunt olea in medicina.

Rn̄o p^m. doct^na mesue in antitho
tario suo in .xy. distinctiōe de oleis.
et dico q͂ tripl^r fiūt olea q^r q̄da per
exp^ssionez. ut oleū de amigdal' dulab
et amaris. de nucib; et auellanis de tri
sonibus. Et quedā olea fiūt p īpres
sionez ut oleū rosatū violatū camo
millinū anacium de lilio yrinu et
sabacinū. Quedā aūt olea fiūt per
resoluciones ut oleū de vitellis ouoꝝ
de frumento sinapinū et oleū de fraxino
Si quis quereret quid importat oleū
onfanciū. et quatripl^r fit olm̄ rosa
cū. Dico q͂ oleū ex oliuis īmaturis
fitm̄. Pro quo nō q͂ oleū rosaciū fit
dupl^r p^o. ex rosis incōpletis et ex
oleo onfancio et tale oleū est satis fri
gidū stipticū et confortatiuū. 2°. pot
fieri oleū rosaciū ex oleo oliuaꝝ ma
turaꝝ et tale oleū est maxie moderatm
et doloris sedatiui et nō tm̄ frigidū
sicut p^mū. Nota bn̄ hos infra^s scrip
tos v^rsus ut melius itelligas supscripta. Vsq.
Cum embrocamus cū mb^o liquore rigamus.
Cum cathaplasma facis. cū siccum ponis et hbas.
Dicit^r. epithima de succis unctio pura.
Siebraq; sacellas. saco plena medicina.
Si pulius iactum, specie sinapisma vocat^r.
Si fumū recipis est suffumigacio dicta.
Dicit^r. emplastrū. que uis cōfectio dura.
Cum spongijs madidis fit fomtā sola.
Vnguētū faciūt olea cera cū speciebus.
Sūma cauterizamus. sz infima scarificat.
Item apozima est decoctio diu^sarū
medicinaꝝ. s. aqua in qua decoquitur.
Quid est rodoleon. Dico q͂ est oleū
rosatū a rodon q͂ est rosa et oleuz q̄si
oleū rosatū. Quid est rodozachara
Dico q͂ est zuccarū rosatū. a rodō q͂d
est rosa et zachara succ^m. inde zuccaꝝ
rosatū. Quid est rhodomel. Dico
q͂ est mel rosatū cū foleis rosaꝝ pma
nens. Quid est gelemabin. Dico q͂
el mel rosatū colatū. Quid est mel
hicratū et ydromell. Dico q͂ est aqua
mellis. Quid est sectiniabin. Dico q͂
est syrupus acetosus. Quid ē oximl'.
Dico q͂ est cōpositū ex aceto et melle.
et est duplex. s. sim^x. et cōpositū et dr̄
ab oxi q͂d est acetū et mel. Quare
dr̄ oxizacara cū in ea nō intret acetū.
Dico q͂ oxiza q͂ oxizacara dr̄ ab oxi
q͂ est acetū vz succus granatoꝝ acetosoꝝ
et io ab illis granatis acetosis dr̄ oxi
zacara sed aliqui ētiā ponūt ibi acetū
ut facit Nicolaus. Quid est dictuz
hyerapig^a. et vn̄ dr̄. Dico q͂ dr̄ a hyera
q͂d est sctā et pigra. i. amara. Unde
hyerapigra. i. sacta amara et ꝓꝓe con
fectio sacta amara. Quid est hyera

collo quintidos. Dico q͂ est cōfectio scta
de colloquntida. Quid importat et
unde dicit^r thyriaca a tyro serpente
vel ab alia re. Dico q͂ tiriaca nō dr̄
a tyro sic dcō tiro qui cū cōpositionem
ingrediut^r. q^r si sic esset sequeret^r q͂
alie tiriace in quib; nō ingredit^r tirus
nō essent thyriace q͂ tn̄ est flm. q^r
thyriaca diatheseron est thyriaca.
et tn̄ in ea nō ingredit^r. tirus. Sz thyriaca
dr̄ a tyron grece q͂ est venenū latine.
et yeos cōfectio vel medicina inde thy
riaca d^r. me^a. ꝯ vene^m. p excellenciaz.
Si q^ritur. quot res ingrediut^r thy
riacā mag^{ri}. Rn̄o q͂ est distinguend'
q^r ingrediencia ip̄ius thiriacā. q̄daz sut
cōposita ut trocisci de squilla et q̄dam
sunt simplicia. Sed coīt^r dr̄ q͂ numerādo
cōposita cū simplicib; oīa ingrediencia
thyriacā sūt nūo .64. et duo liquores
. s. mel et vinū. Si quit^r q^{to} t^pe ip̄a
thyriaca dz stare dispensata anteq^{ua} con
ficiat^r. Dico q͂ dz stare p duos menses
et dz iudici ad hoc q͂ si aliquis medicus
vel docta p^sona uellet contradicere pos
set venire a circustantib; ptib; et locis
ad disputandū et contradicendū si fuerit
opus. Si q^rat^r. utrū thyriaca sit
frigida vel calida in cōplexione sua si
dicat^r q͂ est calā q^r usq; ad sextū mense
stupefacit et infrigidat. Secundo q^r.
sic cū sp̄es triace calide excellant et
pdominet^r frigidis. q^r ip̄a triacha pōt^r
frigidare usq; ad sextū mensez. Respōde^r
ad istud q͂ tyriaca t^ripl^r considerat^r. s^m
eius tria t̄pora. q^r uel infans. i. nouella
et valde recens et sic usq; ad sextū me
sem est frigida et nō calida. Cui^s rō fa
cilis ē q^r nō obstante q͂ in tyriaca ing^re
diut^r. plura simp^{lia} calā q͂^e frigida. q^r
tn̄ dosis opij cū ptib; est maior q͂ dos
aliaꝝ reꝝ referendo singula singulis
et ip̄m opiū est valde dense substāce
nō p^t. ip̄a ante sextū mensem ee bn̄ fer
mentata nec ad unā formā reducta.
q^r tot et tanta sim^{lia}. nō possent in tam
puo t̄pe mi^sce ee bn̄ confracta in q̄lita
tib; et cōplexionib; suis. ita q͂ minimū
unius tāgat minimū alti^s. et ꝓpue ꝓꝑ
ip̄m opiū q^r valde resistit fermētacioi
cū sit frm̄ in .4°. et ētiā sbe dure et densis
sime ꝓꝑ q^d oīa ad minus requit^r. spaciū
unius anni si debeat^r. bn̄ fermetari. et
ad unā formā seu gn̄ez reduci. quia
ante annū est fridā et stupefacit.
Potest 2°. considerari q^m ad ei^s scdam
etatez. s. q^n est iuuenis. s. a scdo āno
usq; ad xx^m. et sic est calide gnīs.
Tercio uō consideratur q^n est in p^o.
senio. s. xxx. annoꝝ et tūc est melior

et minoris caliditatis q̄ erat in
iuuentute sua. et tūc posuit media
turis illa vti // Quare quum nō ha
beant trocisci de tiro q̄ media modin
ponūt loco ei9 trociscos de diptamo tor
mentilla et pane ustulato seu tortellis
de sem // Dico q̄ ideo modin mediū po
nūt loco ei9 trociscos de diptamo et
tormētilla q̄ valde ꝯ venenū et iō qn̄
nō possūt hr̄e trociscos de tiro loco illor̄
ponūt istos // Si q̄rat in quo uase
meli9 ꝯs̄uat tyriaca. dico q̄ ī uase
plūbeo cū ipm̄ plūbū sit frīn valde.
Vn̄ in eo nō pot ipa tyriacā corrūpi
nec obliq̄o facē nec malā qualitatē
a plūbo adq̄ret cū plūbū sit amenū et
dulce sed in auro tn̄ meli9 conseruaret.
Aliqui vō conseruāt eā in vitro .s. in ua
so uitreo in argēto aūt nō ita bn̄ ꝯs̄uat
Si q̄ratur quot ānis duret tyriaca.
dico q̄ in sc̄rij9 dicet sed sm̄ Auicenā
qn̄to cano. durat ānis .xxx. vsq̄ ad .xxxx.
Si quis q̄rat quid est metridatuz.
Dico q̄ est singularis cōfectio ad modū
tyriace a metridato ipatore inuēta et
est valde contra venenū et hēt q̄i oms
virtutes quas hēt tyriaca et nō dat
vel ea ante sextū mensem neq̄ eciā vsq̄
ad annū. Et nō eciā q̄ nulla medicina
opiata dat an̄ sextū mensē // Si quis
querat quid est confectio / dico q̄ cōfec
tio .i. simul factio et deriuat a cōficio
is. q̄ ex pluribꝫ cōficiat et p̄t esse solida
seu dura et eciā potest ēē mollis rō.
Si quis q̄rat q̄r tyriaca dr̄ dyathe
sereon sic noīat / Dico q̄ a q̄tuor rebꝫ
ipam cōponētibꝫ dr̄ dyathesereon. tesa
ron eīm grece latine idē est q̄ quatuor
Quare et unde dr̄ dyassimeon.
Dico q̄ dyassimeon .i. confectio de dac
tilis / a dya q̄ est cōfectio et simeia qd̄
est dactilis q̄i sit cōfectio de dactilis.
Quare dr̄ triffera / Dico q̄ idē est
q̄ tristibꝫ et infirmis cōferens / Quare
et vnd̄ dr̄ dyarodon abbatis. dr̄ ab ab
bate de curia q̄ cōposuit eā // Quid
importat electuariū esdopide sm̄ mesue
Dico q̄ electuariū esdopide. idē est q̄ elēm
episcopi // Quid est sief / Dico q̄
sief est medicamē solidū ad oculos cla
rificandos fctm̄ ad modū par in suppo
sitoriꝫ qd̄ distempat et liq̄fit et oculis
impoīt dū opportunitas requiret. et
aliq̄n confricat sief in cote cū aqua appa
ta et oclis aq̄ illa īpoīt // Quid est
collirīū dico q̄ est aq̄ cōposita pro oculis
lippis infirmis et colatur p filtrū dū
fit. et iō collirīū dr̄ dū in oculo expmīt
et colatur dū opus fuerit // Quid est
cōfectio alkesive. Dico q̄ est confectio

q̄dam q̄ dicit vntis albe rō. // Quare
et vnde dr̄ vnguētū trifarmacū.
Dico q̄ vnguētū de tribꝫ medicis.
farmacū .n. medicina dr̄ ideo quia
tres medicie .s. tria simplicia igrediūt
ei9 cōpositionē .s. litargirū et oleū.
et acetū. iō trifarmacū dr̄ // Quid
est dyamargariton. et vnde dr̄. dico q̄
est confectio cordialis ex duobꝫ gñibꝫ
margaritarꝫ pforatarꝫ et nō pforatarꝫ
q̄ in eā igrediūt. et dr̄ a dya qd̄ est con
fectio et margā. q̄i cōfectio ex duabꝫ rō.
Quare dr̄ terra sigillata est cont̄
venenū. vnde antiquo tpr̄e erat tante
uirtutis et sublimitatis ut reges eā
ppr̄ijs et secretis eorꝫ sigillis signabāt
vt cognosceret ab altera tr̄a q̄ adulte
rabatur. sed hodie nō sic est. q̄r raro
repitur bona // Quid est alipta mus
cata. Dico q̄ est mixtura aromatica
in qua muscus ingreditur. vn̄ alipta
.i. mixtura // Quid est ramich. Dico
q̄ ramich ē q̄dā mixtura solida q̄uīda
rerꝫ aromaticarꝫ pro maiori pte sepū
tarꝫ et ingdit̄ emplin de gallia de des
criptione mesue / et eciā ingdiūt tro
cisci de tr̄a sigillata // Si quis q̄reret
qn̄ in vna r̄cepta repit̄ R̄. spice et nō
dr̄ quā spciē ut cū dr̄ rosarꝫ et nō expli
cat albarꝫ aut rū. ul R̄. gūm ul R̄. storac
sterconis et nō explicat quā spēm
storacis. qd̄ est seq̄ndū p ipm̄ aroma
tariū. Ad hoc rn̄r q̄ debem9 intelligē
digniorē spēm. vbi grā qn̄ repit̄ in ali
qua R̄ta .i. spice nardi spicā intelligē
debem9. Et cū dr̄ R̄. rosarꝫ rubearꝫ tn̄
intelligere debem9. q̄r rubee p̄ualet
albis in virtute. Et cū dr̄ R̄. gūm
intelligit̄ arabicū. Et cū dr̄ R̄. cassie
intelligere debem9 lignee. Et cū dr̄ R̄.
storacis intelligim9 rubee seu calamite
qd̄ idē est et sic de alijs. q̄r sm̄ phm
a digniori fit denominacio // Itē q̄
aromatari9 nō debet aucte ppā sine lice
cia medici in R̄tis ponē quid pro quo
.s. vnā rē pro alia qn̄ caret aliq̄o simpli. q̄
in hoc possit errare sed dꝫ oīa facē cū
auctoritate et dispensatione doctissimi et
fidelis medici / vnde tpr̄e meo Illus
trissim9 Rex aragonū punuit acriter
et turpiter condepnauit neapoli q̄dā
ei9 aromatariū cū medici sue maies
tatis ordinauerat q̄dā electuariū cor
diale in quo ingrediebat corallū albi
et ille aromatari9 nō hēbat. sed cōbussit
corallos rubeos qui ex cōbustione effecti
sūt albi. vnde hoc venit ad noticiā dn̄i
regis. et sic ille fuit cōdepnat9 ī nouē
milibꝫ ducatis et de cetero noluit eū
p aromatario suo. // Quādo repitur

tabarzet in re^tis quid est. dico quod ta
barzet i. sucarum candi. Quid est suc
carum candi dico quod est sucatum candidum
et induratum ad similitudinem cristalli
modum conficiendi sinitur (?) ponit. Quid
est quod dicitur in re^tis candi rosatum vel vio
latum. Dico quod est sucarum candidum et indu
ratum quod reperitur in vasis ubi recondimus
iulep rosatum vel violatum ut sirupus rosatus
vel violatus. Quid est dactili cheiron
Dico quod sunt dactili id est pinee seu de terra
vo sarracenorum. Quare dicitur sirupus dinari
vel de bisancys cum eo blacte bisancie non
ingrediatur. Dico quod talis sirupus non dicitur sirupus
dinarii vel de bisancys cum in eo blacte
bisancie non ingrediatur quia bisancium in
arabico idem est quod ducatus vel aliud genus
dinarii quod apud omnes homines sunt carissi
mi et preciosi ita est iste sirupus apud me
dicos et etiam apud infirmos propter optimam
operationem quam inducit contra omnes fe
bres oppilationum et propter sanitatem quam
facit adquirere que sanitas est carior
omnibus dinariis et bisancys et omni thesauro
mundi. Quare illa confectio dia
curcume tam maior quam minor quam ponit
damascenus in prima distinctione
de electuariis ex (?) rincopisis dicitur dyacur
cume cum in ea dyacurcume non ingre
diatur. Dicitur quod dicitur dyacurcume a croco quia
crocus apud grecos dicitur croton qui in
greditur in ea in bona quantitate et quod voca
bulum est corruptum dicitur dyacurcume. vel
aliter dicunt quod non dicitur dyacurcume quia
illa confectio est citrina ad similitudinem curcume
que est radix valde citrina et amara
satis. Quid est i°. quod dicitur in fine re^te
aromatum rosatum de descriptione gabriel.
gummi arabici dragagant ana ℥. ii. et duas
partes alterius. Dico quod quando dicuntur duas
partes alterius intelliguntur duo alterius scilicet
dragagante et sunt ℈. ii. cum quibus ℥. ex iii. ℈.
gsteb (?). Quid importat hoc nomen
segenia vel segena. Dico quod segena
idem est quod fecundans et generatione faciens.
Quid importat hoc nomen diamo
rusii (?). Dico quod idem est quod electuarium
utilitatum. Quare secundum damascenum
in primo libro de consolatione medici
narum Scamonea debet teri grosso modo
quando ponitur in pillis vel in aliis solutivis
Et reubarbarum debet teri subtilis
sime et coloquintida subtilissime. dico
quod scamonea est valde nociva stomaco
et valde venenosa. Unde si pulverizaret
subtiliter intraret porositates stomaci et
longo tempore nauseare et stimularet
stomacum et consequenter cor magis lederet
ex vicinitate quam habet os stomaci ad cor
et etiam appetitum destrueret. Alia autem
ro et bona quoniam medicine solutive laboriose
ut scamonea turbit euforbium preter
colloquintida debet grosso modo teri et
pulverizari talis est ut sua grossitie
longiorem moram in stomaco faciat ad
hoc ut humores ab extremis partibus
ad stomacum attrahatur et sic evacuentur.
Nam si subtiliter pulverizentur propter
subtilitatem possint villis stomaci adherere
et possunt etiam eos scindere et excoriare
et cum hoc ad disinteriam perducere ut scamo
nea euforbium et similia. Non laxa
tive vero subtilissime sunt terende ut sua
subtilitate facilius incorporetur et suos
effectus citissime consequatur et hoc quidem
plerumque est observandum in confortatione
et restaurantibus electuariis. Reubar
vero quia est laxativum leve et est medici
na benedicta debet subtiliter conteri et pulverizari
quia principaliter ex proprietate sua habet coleram
que subtilis est educere et quia ipsa colera ex
subtilitate sua imbibitur intus in poris stomaci
et epatis. ideo Reubarbarum debet subtiliter teri
ut possit porositates illas intrare et ipsam
coleram facilius educere. Coloquintida vero debet
subtilissime pulverizari quia est valde vio
lenta et est substantie rarissime et spongiose et
quando intraret ita grossa nativitate (?) stomaci vel
epatis aut intestinorum tumefieret et in
grossaretur ex humoribus ibidem repertis quod
extenderet et torqueret cum maximo do
lore omnia membra predicta sed si fuerit subtilis
sime pulverizata non potest illud facere quia
minima seu minutissima non potest ita tu
mefieri et inflari maxime si fuerit correcta
cum appropriatis. Pro quo nota quod numquam debet
exhiberi sola sed assonata et correcta cum
aliis quando ponitur in decoctione clisteriorum ligetur
in pecia quia si decoqueretur non ligata possit
ex ea aliquid ei remanere in decoctione
clisteriorum et quando fieret clistere posset aliquid
eius adherere intestinis et in eis dolorem
mortalem causare. ut plures imperiti me
dici et rudes aromatarii iam fecerunt.
Nota etiam quod quando una sola colloquintida
reperitur in planta sua nullo modo est colligen
da sed abiecienda penitus quia venenosissima
et similiter squilla que sola crescit sine con
sortio aliarum herbarum est pernitiosissima
et abiecienda. Quare species et pulveres
que ingrediuntur electuaria et pillulas et alias
medicinas non debent conteri neque pulverizari
simul secundum doctrinam damasceni li. p°. ca°.
de generatione et ubi gratia spica gariofoli.
zinziber gummi macis cinamomi flores
scilicet folia diptami timellia aristologia.
et similia. Dico quod quia predicta non sunt similis
substantie et complexionis ideo non debent omnia si
mul teri sed divisim aliqua et ex predictis sunt
rare substantie ut gariofili et gummi. alie vero
sunt substantie densissime et valde compacte.

et dure et ideo simul conteratur erit male factum quia illa medicina que est rare substantie pulverizatur et minus resistit contritioni quam illa que est dure substantie et si tunc ulterius contereretur cum illa que est dure substantie resolveretur et exalaret virtus eius etc. Et ideo tunc est magis secundum canones doctorum si quelibet medicina simplex per se et seorsum pulverizetur et conteratur licet aromatarii nostri temporis faciunt oppositum et male secundum omnium sententiam. // Ulterius posset aliquis dubitare quando fit aliqua decoctio aliquarum herbarum vel radicum quare non facimus seorsum decoctionem illarum rerum decoquendo qualibet rem de per se sic facimus in trituratione diversarum rerum de per se utrorum mesue libro primo capitulo 2° de modis triturationum. / Respondeo quod sicut fit in trituratione ita debemus facere in decoctione omnia sigillatim et per ordinem decoquendo unam rem post aliam verbi gratia primo decoquendo radices que est durioris substantie 2° semina stipites 3° folia 4° flores. Et etiam minus debent decoqui herbe que habent virtutem in superficie foliorum ut sunt rose et reliqui flores et absinthium lactuca etc. quam herbe que habent virtutem duriorem et terrestriorem etc. Et si aliquis instaret quare mesue non posuit hanc doctrinam. Dico quod mesue loquitur doctis viris qui satis hoc intelligunt et ne rebus replicaret tacuit nam ex doctrina triturationis datur intelligi decoctionis. Quare species et pulveres ponuntur ultimate et non in principio in quibus electuariis et confectionibus. Dico quod in electuariis de melle vel de zucaro semper species aromatice debent ultimate imponi postquam ab igne deponuntur ne ipse species resolvantur et virtutem suam amittant quare etc. Quare in hyeme utimur in pluribus confectionibus et electuariis de melle in estate vero de zucaro / Dico quod mel est valde calidius zucaro ideo in hyeme magis utimur predictis electuariis cum melle et zucaro magis utimur in estate quod est minus calidum Alia ratio est quod ambo predicta scilicet mel et zucarum debent proportionari ipsi tempori cum ergo mel sit calidum et tempus hyemale frigidum magis debemus uti melle in hyeme et cum zucarum sit temperatum et minus calidum quam mel magis debemus uti zucaro in estate // Queritur confectiones solide de zucaro quando debent habere fortiorem decoctionem in hyeme vel estate Dico quod in estate confectiones solide debent leviorem decoctionem habere ut sint placabiliores et meliores dentibus egrorum sed in hyeme debent fortius decoqui ut magis consumentur et magis resistant humiditati hyemis ut sunt manus cristi. Electuarium regum electuarium de gemmis aromaticum rosatum diatrisandali etc. Julep rosarum et syrupi et electuaria liquida debent in estate habere meliorem et fortiorem decoctionem ne ex forti calore estatis ebulliant et in acetositatem transeant etc.

// Queritur utrum mel et zucarum sint oppilativa Dico quod omnia dulcia sunt oppilativa preter zucarum et passulas et ideo omnia dulcia inflammantur epati quod causant in eo opilationem preter duo predicta et ratio est quod omnia dulcia sunt amica nature. Unde natura ipsa adeo delectatur in eis quod membra attrahunt ad se antequam digerantur ex qua indigestione opilatio causatur et precipue in epate et venis quas fortiter attrahunt res dulces ad faciendum opilationes sunt veloces / Sed dico ulterius quod omnia dulcia conveniunt et amicantur pulmoni et pectori si paulatim lambentur et non velociter transglutiantur ut mel sapa zucarum tactila passule carice jujube cannamellis dragantum diayris et omnes species loch. quia dulcia sunt lenitiva et mollificativa pectoris et pulmonis et humiditatum viscosarum receptarum in eis et similiter catarum descendente ad pectus et pulmonem // Queritur quomodo cognoscatur lignum aloes quando est bonum Dico quod in 4or cognoscitur scilicet in colore odore sapore et pondere In primo in colore quod debet esse nodosum fuscum et obscuri coloris. In odore quando comburitur super carbones faciat fumum boni odoris. In sapore quando sit amarum. In pondere vero cognoscitur si parum in eo ponatur in uno ciato in vino pleno ubi non natet sed immediate petat fundum. // Quid est hoc quod mesue ponit de confectione de xilo aloes quando dicit Recipe xilo aloes crudi quod est lignum aloes crudum est ne aliud crudum aliud coctum et quomodo cognoscitur unum ab alio. Dico quod lignum aloes potest esse crudum et coctum. crudum est habet conditiones predictas. coctum vero mutat colorem et etiam efficitur magis stipticum et ultra hoc non est ponderosum sicut crudum sed est valde levius crudo etc. Queritur unde fit aloes Respondeo Dico quod aloes fit ex succo herbe que zambana dicitur et est herba aloes. Unde aliqui dicunt quod omnes tres species sunt ex succo predicte herbe zambane scilicet succotrinum epaticum et caballinum Sed contra si sic esset unde dicitur lignum aloes cum illa tria non habeant neque stipitem neque lignum // Dico quod reperiuntur plures species aloes utputa tres. scilicet succotrinum ab illa provincia sic denominatur et epaticum quia assimilatur epati in colore et substantia. et iste due species aloes sunt priores. Sed 3a species dicitur aloes ca-

melle

balsamum et talis species est sicut fex alius
melior. et fit de predicta herba zamba
na que non habet lignum. Alii dicunt et bene
quod lignum aloes non est lignum ipsius aloes
sed est lignum cuiusdam arboris paradisi
terrestris et venit hoc lignum ad Indiam
per impulsionem fluvii paradisi et est
dictum ad similitudinem ipsius aloes et
assimilatur ei in colore et sapore. cum ipsum
sit lignum sub niger et amarum ut aloes.
Et ultra hoc dicunt isti bene quod omnes tres
species fiunt ex illa herba zambana in diebus
canicularibus estatis. Una primus succus illius
herbe coagulatur et exsiccatur in sole et
dicitur succotrinum. Alius vero succus qui est quasi fex
et dicitur caballinus etc. Aliqui dicunt quod sunt
diverse herbe non in genere sed in bonitate ex
quibus iste tres maneries aloes sunt sic
sunt diverse vite non in genere sed in bonitate
ex quibus iste tres maneries aloes sunt sic
sunt diverse vite non in genere sed in bonitate et di
versa vina faciunt. Quomodo cognoscatur
balsamum quod est bonum. Dico quod cognoscitur
in colore odore sapore et pondere. in co
lore quia est liquor aliqualiter similis olea sed
est grossior et viscosior ad aliqualem
rubedinem tendens. in odore quasi est odo
ris aliqualiter ranci non placibilis. in
sapore quia habet saporem pinguedinis gallin(e)
aliqualiter antique non recentis et ardorem in
gutture ac si esset oleum forte et antiquum
in ardore quia si in oculis ponatur una gutta
de eo tamen ardorem in oculo generat ac
si lixivium forte esset in oculo per spacium
unius hore et ultra ita quod appareat quod in
oculis ardeat et quod velit exire. sed dimit
tit visum in eo statu in quo repperit quando po
nitur in oculo. in pondere cognoscitur quia si
una gutta ponatur de eo in ciato aqua pleno
non spargitur sicut oleum in aqua sed non
conglutinatur et condensatur ad modum
unius pile rotunde et in medietate petit fundu(m)
et ultra hoc cum cuspide potes ipsam
guttam ab ipsa aqua retrahere quia adheret
cuspidi ipsius cultelli et extrahitur gutta
tota illa integra ab aqua illa et nota
quod ad cicatrices subtrahendas et delendas
ungendo eas cum balsamo nichil est medi
co necessarium sublimius sed hiis temporibus poten
tes tamen viri habent in precio magno et mag
ni domini quia in mundo non est nisi una vi
nea illud faciens in arbuscul(is) et illa
vinea est magni soldani etc. Quid est
mel tarbazet quod intrat in confectione
de zinzibere quam ponit mesue. quoniam de
zuccaro tarbazet quod sit ostensum est. Dico
quod mel talbazet est mel album de colo ca
dens ad modum roris. sed est albius et
aliqualiter densius quam sit mel et quasi ten
dit ad naturam zuccari. Quomodo

intelligitur illud quod ponit mesue in descrip
tione syrupi de aceto simplici cum sapientia recipe
cum dicitur recipe ex consueto quod clarum est libras vii.
et funde super ipsum ex iulep claro deputato
libras v. de quo iulep intelligitur cum ipse non
specificet. Dico quod intelligitur de solo
zuccaro clarificato et iulepizato i. in for
ma iulep deducto. Quomodo intelligitur
hoc quod sepe dicitur in receptis mellis quod sufficit
aut zuccari quod sufficit. et in unguentis
dicitur cere quod sufficit. Dico quod intelligitur
quantitas conveniens mellis vel zuccari
que quantitas valeat olea vel pulveres cuiuscumque
conditionis fuerit in se colligere et con
servare ita ut mel aut zuccarum non sit mul
tum aut paucum et species multe aut pauce
nisi de precepto peritissimi medici vel doctoris
aliter esset faciendum. Consilium de cera est doctorum
in unguentorum quod quando dicitur cere quod sufficit quia
aromatarii debent proportionare ceram cum oleis
quia duabus partibus olei media pars cere ponenda
est. sed quando dicitur cere parum. tunc intelligas quod
debet esse molle unguentum. ita quod oleum debet ceram in
multo superare quia multa cera facit duritiem
in unguentis et pauca cera facit molli
ciem in unguentis. Et nota ultimo quod ut
plurimum sicut aloe est materia pillularum faciens bonam
conglutinationem specierum dans eis bonam
corporeitatem per formaliter. cera materia est
unguentorum faciens bonam conglutinationem
et corporeitatem in eis. Si quis interroga
ret si potest ne fetor ab opio removeri. Dico
quod sic et si queratur cum qua medicina. vel cum
quo simplici. Dico quod cum aceto pistato partes i.
opii cum duobus capitibus allei deinde de
stilletur hec mixtura per alembicum et de ista
aqua distillata distillata detur in potu pro
ultim(a) curationem quia mirabiliter provocat sompnum
et est sine fetore et hoc pulcrum secretum
non est omnibus revelandum et si quis hoc
secreto usus fuerit nefarie preterquam ad opus
medicine maledicatur a deo. Si quis
quereret psilium quod intrat in medicinas
ut puta in electuario de psilio et in
requie nicholai est ne calidum vel frigidum in genere.
Dico quod semen psilii habet duplicem naturam.
quia s. exterius et interius. s. in eius cortice est
frigide complexionis et ex eius cortice fit mucilago
psilii et talis mucilago que est frigide complexionis
que ponitur in electuario de psilio et in requie nicho
lai que fit ad provocandum sompnum et talis mu
cilago fit ponendo psilium in infusione in
aqua tepida vel in alia aqua distillata
secundum preceptum medici et non debet longo spacio
stare in infusione sed convenienti tempore quia
per longam infusionem posset acquiri calidi
tas a substantia interiori que quidem substantia est calide
complexionis. et sic habes quod psilium est frigide
complexionis quantum ad corticem et calide complexionis
quantum ad interiorem substantiam et medullarem etc.

remocio fetoris ab
secretum pro sopno
faciendo

Onsequenter
p[ro]cedendu[m] e[st] ad declarandu[m]
no[m]i[n]a medicinaru[m] [com]positaru[m]
in antidota[ri]o Nicolai desc[ri]ptor[um] ut mag[is]
breuit[er] et sufficie[n]ter notifica[n]t[ur]. ea[rum] nota sit
o[mn]ib[us] et p[re]cipue aromatarijs et alijs iuue
nib[us] practicare uole[n]tib[us] aut incipie[n]tib[us]
no[n] aliud expectes a me audire hic nisi de
claratione[m] uocabulor[um] ip[s]aru[m] medicinaru[m]
valde [com]pendiose et no[n] uirtutes ea[rum] q[ui]a
ea[rum] virtutes ip[s]e Nicolaus amplissime po[n]it.
Nicolaus it[aque] i[n] p[ro]lo[g]o antidotarij sui
dicit q[uod] si quis interrogaret quot requirunt[ur]
in o[mn]i vera dispensatione dico q[uod] tria
p[ri]m[u]m est ut o[mn]ia equaliter et co[n]uenie[n]ter po
derentur. ta[m] in sp[eci]eb[us] q[uam] in gu[m]mis et herbis
s[e]c[un]d[u]m pondus unius cuiusq[ue] rei. 2[m] ut s[i]t
semina t[em]p[or]is uetustate co[n]supta. 3[m] ut
herbe radices et se[m]i[n]a congruis t[em]p[or]ib[us] sint
collecta. et q[uod] in congruis locis sint reposita
ut ab extrinsecus alterantib[us] corrumpi aut mar
cescere no[n] possint ut puta a fumo humi
ditate ul' pluuia puluere ul' sole [et]c[etera].
Quot requirunt[ur] in co[n]ficiendo. v[idelicet] s[cilicet] mel
h[oc] puritas. et quantitas q[ue] sufficiat et eq[ua]lis
et co[n]ueniens sp[eci]er[um] ac pulueris triturando
et cribellando et in sirupis aque [et] reponendi co[n]sumendis
decoctio // Quare mel po[n]it[ur] in medicinis
p[rim]o ad co[n]s[er]ua[n]du[m] na[m] p[re]ceteris liquorib[us] mel
est maxime co[n]s[er]uatiuu[m] s[e]c[un]do q[uia] sua dulcedine
temp[er]at amaritudine[m] ip[s]aru[m] sp[eci]er[um].
Quot requirunt[ur] in purificando ul' decoq[ue]
quendo mel. ij. p[rim]o q[uod] no[n] sit paru[m] coctu[m] nec
sit aquosu[m]. 2[o] ne sit nimis coctu[m] v[idelicet] usq[ue]
ad duritie[m] et sit be[n]e dispumatu[m]. cognos
cit[ur] aut[em] mel be[n]e coctu[m] cu[m] adheret digitis
et cu[m] inspissat[ur] et cu[m] pinguescit sup[er] lapi
dem. Ultimo dic[it] Nicolaus in illo ca[pitul]o
q[uod] sp[eci]er[um] aut pulu[er]is cribrat[i]o aut cribellat[i]o
fit duob[us] modis. q[uia] in electuarijs solutiuis
sic debe[n]t subtilissime puluerizari et be[n]e cri
bellari. In alijs aut[em] medicinis et p[re]cipue
laxatiuis debe[n]t esse grossiores et no[n] ita
subtilit[er] puluerizate ut sue grossitie mora[m]
in sto[macho] trahu[n]t et ne euaporet ne et subtilit[er]
sui vill[is] sto[machi] adhe[re]ndo et excoriando disin
teria[m] generet. Ut scamonea/ Euforbiu[m] et
simil[ia] no[n] laxatiue vero subtilissime sunt
terende ut sua subtilit[ate] facili[us] incorporet[ur]
citissime co[n]sequat[ur]. et hoc q[ui]de[m] plu[s] est ob
s[er]uandu[m] in confortatiuis et electuarijs
restaurati[ui]s // Et no[ta] q[uod] antidotariu[m]
Nichola[i] p[ro]cedit s[e]c[un]d[u]m ordine[m] alfabeti. q[ui]a
uocat[ur] p[ri]us medicina[m] incipie[n]te[m] a. ab
a. b. c. usq[ue] z.
A. Incipit g[lossul]o ab aurea alexandrina quid
sit et unde. Dico q[uod] aurea alexan
drina d[icitu]r ab auro et alexandria vel ab
alexandro p[ri]mo inuentore. Acariscu[m]
q[uia] sine murmure pacientis sanat
ita[m] s[e]c[un]d[u]m q[uod] co[m]i[n]t[ur] inter[pre]tatur.
Actanasia. i. inmortalis q[uia] sepe ho
mines liberat ex is[ti]s ex[is]te[n]tes in extremo
mortis // Alracalon. i. initiu[m] bonu[m].
Antameron. i. co[n]t[ra] morte[m] Anti
dotu[m] emagogum. i. antidotu[m] q[uod] d[icitu]r
emagogu[m]. i. menstruale sanguinem
educens p[ro]uocat. p[ro]. menstrua Anacar
diu[m] ab anacardis q[ue] eo recipiu[n]t[ur] [et]c[etera].
Blancha dicta est. q[uia] albos purgat B.
humores. i. flegmaticos / Benedicta.
d[icitu]r q[uia] ab o[mn]ib[us] quib[us] sumit[ur] benedicat[ur] est
e[nim] medicamine optimu[m] // Benedicta
transtiberina. q[uia] transtiberi rome fuit
inuentata // Confectio alipte [i. misereon alb' catholice] mus C.
cate. alipta. i. uncti[o] q[uod] d[icitu]r asina // Con
fectio gallie muscate galie q[uia] in gallia
repta Confectio hyere. i. p[re]ciose me
dicine // Quid est dia. dia idem est D.
q[uod] confectio vn[de] d[icitu]r diamargariton d[icitu]r a
dia q[uod] est confectio ex duob[us] g[ra]nib[us] mar
garitar[um]. u[e]l q[uia] et no[n] perforatar[um] q[ue] eade[m] co[n]
fectione[m] ingredi[un]t[ur] // Dyaameron. i.
ducens hoie[m] de morte ad vita[m] Dya
moron amoris celi dictu[m] a batin vo
amoris rubi dictu[m] / Diantos d[icitu]r q[uia]
fit ex florib[us] de edroliban[o]. i. rorismarini
rim / Diasatirion a radicib[us] satirio
nu[m] d[icitu]r satiriasis e[nim] grece d[icitu]r u[er]ge erectio
q[uia] incitat hoies ad coitu[m] et facit u[er]ge
erectione[m]. // Diaprunis ul' diamasc
ine a prunis damascenis // diaprasiu[m]
. i. a prassio uiridi. i. marubio q[uia] intrat
de eo plus q[uam] de alijs. Diaolibanu[m] d[icitu]r
a dia et olibano q[uod] ibi po[n]it[ur]. Diarodon
abbatis d[icitu]r a rosis q[ue] intrat in eo plus q[uam] de
alijs sp[eci]eb[us] abbatis ab abbate de curia qui
fuit eius inuentor Diapenidion d[icitu]r a peni
dijs que ibi intrat plus q[uam] de alijs sp[eci]eb[us].
Diacimmu[m] q[uia] in eo plus de cimino q[uam] de
alijs ingredit[ur]. / Diadragantum a dia et
draganto q[uod] intrat in eo Diacostoreu[m]
d[icitu]r a de testiculis castoris q[ui] in eo i[n]gredit[ur].
Diacostinu[m] a costo q[uod] intrat in eo.
Dyaireos a radice yreos q[ue] ita vocat[ur].
et est radix liliorum. // Diacalamentu[m] a cala
mento q[uod] principalit[er] intrat // Diacodion
a codiue q[uod] est papauer nigru[m] q[uod] eius in
gredit[ur] co[m]positione[m] // Diasene d[icitu]r a sena
q[uia] ibi plus q[uam] de alijs ingredit[ur]. / Diacito
nicen a citonijs de q[ui]b[us] fit Diambra.
d[icitu]r ab ambra que ibi recipit[ur]. Adiamoron
q[uod] est papauer albu[m] d[icitu]r // Esdra abesdra E
p[ro]pheta d[icitu]r q[uia] ea [com]posuit. Electuariu[m]
ducis d[icitu]r ab abbate de curia q[ui] eu[m] [com]posuit
ad instantia[m] ducis // Electuariu[m] pliris
arcaticon. i. [com]pleta medicina. / Electua
riu[m] de succo rosar[um] ab eod[em] succo denoiat[ur].
// Electuariu[m] psiliticu[m] est a psilio dictu[m].

6

// Electuariu̅ frīdu̅ cōfectionis .i. a cita-
tura media cōponetis ita dicti // Emplaus
tru̅ .i. dura cōfectio Apostolicon .i. sup
missu̅ // Emplaustru̅ tenoneon a ceca
sio dictu̅ // Emplaustru̅ oxitroceu̅ dr̅
a croco ab oxi q̄d est acetu̅ et croceon q̄d
est croceis // Emplaustru̅ diaquilon
.i. mollificans. // Emplaustru̅ de pal
ma q̄r cu̅ spatula uiridi de palma fit.
F. Filatropos .i. amicus hois ī re po[...]
Filoniu̅ .i. nouus amicus // Gariofi
G. latu̅ a gario qui intrat cōpoēz // Agios
othcos .i. filius dei // Hyeralogica .i. hyera
H. saldatix agreçis inuenta. // hydrotipion
olimpiacu̅ p[...] .i. pont[...] ꝯ dolore
olimpiacu̅ ita a conditore dr̅ // Iuspe
I. riston .i. exptu̅ interpretat̅ // Iustinu̅
a iustino imperatore factu̅ aut inuentum
K. // Katarticu̅ imperiale .i. laxatiu̅ p̄ impera
toribus et alijs delicatis psonis factu̅.
L. Licontropon .i. cōterens et frangens
lapide // Leticia q̄r tristicia̅ aufert et
M. dat ylaritatē // Metridatu̅ .i. mater anti
dotu̅ ul a metridate rege // Musa enea
a muse pho doctissimo inuenta. // Angleda
.i. expta. // Mel rosatu̅ agreçis rodomel
dr̅. // Mofrogatiua .i. me[...] purgans
O. venens // Oppoppira .i. a succo et igne.
oppos .n. grece latine succus et pinguis
oppopira ei̅ ē ex succo ignito et hoc
medicamen cōpositu̅ est a sanctissimis
medicis cosme et damiano. // Oxi ab
acetoso succo pomor̅ granator̅ in eo
intrandu̅ // Oxisaccaru̅ dr̅ ab aceto
et melle ibi intrante // Oximel cōpom̅ q̄r
multa plura in eo q̄ in simplici ingrediuntur
// Oleu̅ rosatu̅ ab oleo et rosis in eo
ingredientibus // Oleu̅ madragorinu̅
a succo pomor̅ madragore // Oleu̅ ca
momillinu̅ ab oleo de camomillis.
Oleu̅ frigidissimu̅ uiride dr̅ ab herbis
frigidis et uiridibus q̄ in eo ingrediuntur
P. P. Pocio sancti pauli q̄r sanctus paulus
cōposuit // Paulinu̅ antidotu̅ .i. magm̅
antidotu̅ .i. contra datu̅ q̄r virtute et
efficacia̅ ħet ad multa // Pancrinu̅
antidotu̅ .i. contr̅ christu̅ .i. ēsinate
vinctu̅ antidotu̅ // Pocio muscata a
musco dicta est. // Pigra g[...] .i. amara
ag[...] inuenta // Pillule sine quibus esse nolo
p̄p nimia̅ ear̅ efficacia̅ // Pillule auree
ad similitudinē auri dicte q̄r sicut auru̅
est p̄ciosu̅ inter oīa metalla sic pillule
iste inter omēs p̄ciosiores hntur // Pillule
aromatū dicte sine quibus esse nolo cpt
ear̅ nimia̅ efficacia̅ // Pille diacastore
a castoreo sic dicunt̅ // Pille de anoglosa
ab herba anoglosa ita dicte // Pillule
de quinq̄ gnībus mirabolanor̅ ab ipis mi
rabolanis sic dicte // Pille artetiche

.i. membror̅. artetos .n. grece membra latine
// Pille bicīchne .i. depsse nō rotunde
et sūt lenitiue ꝯ tussim tenent̅ .n. in ore
sub lingua et paulatime degluciunt̅ et
fiunt in forma lupinor̅ // Pillule
fetide. q̄r fetidos et corruptos humores
educunt ul quia aliqua fetida in eis
intrant ut puta castoreu̅ serapinu̅
et similia. Ante cibu̅ et post cibu̅.
// Pille arabice // Pille de alacterio.
// Pille cochie .i. capitales. // Pille de
Rinodactilibus a quibus hmo dicuntur.
Q. // Pille assaiaret sm̅ auicenam. // Q.
Quadrimeron .i. medicamen de quator
R. // rebus. R. // Rosata nouella // rosata a rosis
dicta nouella. i. vetis que recipiebat
sulphur viuu̅. // Rubea trocisata a
trocisis qui ibi recipiunt̅ // Requies
dr̅ ab effectu quē inducit q̄r requiem
senibus et qetem pacietibus inducit.
// Rodozacara ide est q̄ saccar̅ rosar̅
a rodon q̄ est rosa et zacara saccaru̅
q̄r etc. // Rodomel .q̄i. mel rosatu̅ a rodon
S. et mel dr̅. S. Sotira saluatrix lati
ne interpretat̅ // Sal sacerdotale q̄r eo ute
bat̅ sacerdotes tpe̅ helye pphe. Sy
rupi a sir q̄ est cōfectio et oppo succus
inde syrupus .i. liquida confectio de succis
// Spongia .i. sōpnifera. // Stomaticon
.i. confortatiu̅ stomachi et recipit̅ et stomaticō
laxatiu̅ stomachi et dicendit̅ q̄r qddā est calidu̅
T. quoddā frigidu̅ // Triaca magna ga
lieni q̄r galienus ea̅ cōposuit // Dico q̄ nō est
vm salua pace Nicolai q̄r andromacus
magnus medicus ea̅ cōposuit // Et tu dicis
ultius q̄ triaca dr̅ a tyrasis de tyro qui
in ea recipiunt̅ // Dico q̄ nō est verum.
q̄r sūt alie triace q̄ nō denominant̅ a tiro
q̄r trocisci de tiro ea̅ nō ingrediunt̅ ut tyria
ca exercitualis etc. // Vn tyriaca dr̅ q̄i
medicina ꝯ venenu̅ et dr̅ dn̄a medicinar̅
vt sup̄ declaraui. // Tyriaca dyatesse
recon .i. ex quatuor reb[us] cōposita. // Ty
riaca exercitualis .i. pro cōseruacōe exercitu
geniu̅ ꝯ corrupcionē aeris et epidimia̅
// Triaca diascoridis q̄ fit ex una
nuce et tribus z[...] rute et duabus caricis
ꝯ pestem et epidimia̅ dat̅ // Trifera
seracenica q̄r a seracenis inuenta est.
// Trifera magna dr̅ q̄i magnm̅ iuua
mentu̅ confert mulieribus et matribus ear̅
q̄ dolore matricis paciunt̅ dando eis
cu̅ vino decoctionis artemisse // Trifi
lon .i. de folijs rute uiridis // Tria
sandali a tribus gnībus sandalor̅ qui in
cōponitur. // Theodoricon dr̅ a deo
datu̅. // Trocisci de rodo .i. rotunda cō
fectio de rosis. // Trocisci diarri .i. auo
lis q̄ in eis intrat // Trocisci ydriaci
a cōposicione ydriaco. // Trocisci troci a

croco. Trocisci scilliti a scilla. // Trocis
ci tyri a tiro serpente. // Trocisci de coral
lis .i. a corallis ingredientibus. // Trocisci
de aniso. // Trocisci caphorati a camphora
dicti reliquorum species trociscorum clare sunt. V.
V. Vomitus. Nicolai .i. vomitiuum a nico
lao compositum et dicitur a vomendo. // Vomitus
patriarche a compositore sic dicto.
Vnguentum marciaton a marciatore
medico inuentum // Vnguentum citrinum quia
in pomo citri decoquitur // Vnguentum
populeon quia fit de oculis arboris sic
dicte et fit in vere. Vnguentum agrippe
quia agrippa rex iudeorum eo vtebatur.
Vnguentum arrogon. arogon .i. adiutorium.
// Vnguentum calisticum dialtee calisticum .i.
calefactorium et malisticum .i. mollitiuum.
dialtee dicitur a duabus speciebus radicum euisci vel
altee que in eo ingrediuntur // Vnguentum aure
um dictum per excellentiam quia sicut aurum preciosi
us metallis sic vnguentum istud inter ce
tera vnguenta ad mollificandum splenem.
Vnguentum laxatiuum quia iunctio eius laxat
sicut medicina laxatiua. // Vnguentum contra ffrigmez.
// Vnguentum fuscum .i. nigrum. // Vnguentum
album a cerusa alba que ipsum ingreditur.
V. V. Veralogodion menfitum. yera .i. sacra
logos .i. sermo nichon .i. impedimento. quia hec
yera impedimentum sermonis remouet et lo
cucionis. // Yera rufini ab auctore composite
dicta. Yerapigra galieni ab ipso galieno dicta est.
// Yera abbatis. ab abbate de curia qui
eam composuit. Yerapigra fortissima ga
lieni ab eo dicta. Z. // Zinziber conditum
Z. .i. zinziber viride conditum. // Notandum vltimus quod
non est mirandum si hic non sunt collecta omnia
electuaria et pillule et sirupi trocisci et confectiones
et etiam plura alia que ponit nicolaus. quia
in aliquibus antidotis reperiuntur et aliquibus
paucis sufficit. ergo quia hec sunt famosiora
vtiliora et valde meliora etc.

Est at modo

de dosibus et ponderibus ac etiam
de eorum nominibus et differentiis
diligentissime pertractare. secundum vero vsum moder
norum medicorum quia multa plura reperiuntur que
sunt antiqua et spreta quia non sunt in vsu
// Si autem ergo aliquis doctus medicus ex
aminauerit aromatarium inquirendo quid
est dosis respondeat sic. // Dosis est limi
tata mensura vel pondus alicuius rei
medicinalis simplicis vel composite scilicet specierum
libarum seminum vel radicum electuariorum pillularum
et vnguentorum: // Vel melius sic dosis est
limitata mensura vel quantitas simplicis vel
composite medicine solutiue vel alterius que de se apta
est facere sufficientem operacionem neque dimi
nutam neque superfluam. et notanter dico se dico
quia corporis vel humoris respectu cuiusque

potest facere superfluam vel diminutam. // Quid
est intelligendum quando in recepta ponitur ana.
Dico quod ana est dictio arabica et tantum
importat quantum hec dictio equaliter apud nos.
Quid est hoc quod in antidotarijs nico
lai in aliquibus dosacionibus electuariorum
vel confectionum scriptum dicitur medietas eius
est libre .iiij. vel medietas eius est libre .i. s. qualiter
hoc intelligitur. // Dico quod reperiuntur duo
antidotaria Nicolai scilicet magnum et paruum. Et
paruum dicitur Nicolaus paruus et isto vtimur
communiter. Vnde non vltimus quod in Nicolao
magno sunt descriptiones electuariorum con
fectionum et aliarum rerum que in Nicolao
paruo sunt diminute in dosi et immorata et
aliquando secundum quartam partem dispensata et ideo dicitur aliquando
in nicholao paruo medietas talis electuarij
descripti in antidotario maiori ipsius nicholai
et est liber .iiij. ex quo sequitur quod descriptio
integra eiusdem electuarij in nicolao maiori
est librarum iiijor et sic de alijs dicatur.
// Et licet hec descriptio et responsio communiter assig
netur a multis mihi tamen minime placet
quia est sine ratione. // Nota etiam quod in nico
lao maiori plura antidota electuaria et pillule
et confectiones continentur quam in nicolao
minori. illa tamen que sunt in nicolao minori
sunt etiam in maiori et secundum maiorem dosim
et non equalem etc. // Primo ergo queritur
quot sunt pondera vsualia et nomina eorum
que aromatarij tenentur scire. et quibus
medici communiter vtuntur. // Dico quod pondera
vel mensure que in arte medicinali computantur
hec sunt que sensibili ingenio et solerti studio
et summa ordinamus diligentia. ad opus aro
matariorum et doctrina omnium in arte
medicinali studere volentium vt his pon
deribus omnis medicine simplices quam composite
valeant etc. // Incipiamus ergo a scrupu
lo ponderari. cuius est figura ℈. ascendere
usque ad libram que ex .xij. vncijs integratur.
// Sed ante videmus de granis ex quibus
℈. et dragma constant et alia pondera in
tegrantur. // Vnde si queritur quare pondera
medicinalia sunt per grana frumenti electa
et mensurata ab ipsis medicis // Dico quod ideo
factum est ne per pondera artificialia inter
dum medici et aromatarij decipiantur.
et ideo tucius et securius est fundamentum et
stabilius. licet ex aliqua re naturali facta sicut
est triticum siue frumentum mensurando
cum pacto tritico omnia pondera scilicet ℈. ʒ.
℥. et libra et consimilia quia si pondera arti
ficialia ex plumbo vel ex ere aut ab metallo
facta perderentur vel si in aliqua deficerent
tunc possent per grana tritici que sunt natura
lia ipsa artificialia ponderare mensurare
et renouare et de nouo fabricare etc.
// Nota etiam quod grana tritici sunt secundum diuer
sas prouincias maiora vel minora seu grossiora

uel minuta medici aut et aromatarii
pro faciendis ponderibus debet eligere me
diocria et ex illis facere pondera de plumbo stag
no vel quolibet alio. Sciatur quid sit ℈.
et quot ℈ faciunt ʒ.i. Dico ad propositum
redeundo quod ℈. est tercia pars ʒ. et est pon
dus .xx. granorum tritici. Quid est
dragma? Dico quod tres ℈. faciunt .i.ʒ. et
sic ipsa ʒ. est pondus .60. granorum tritici. et
dragme hec est figura ʒ. Quid est exagium
dico quod est pondus unius ʒ. cum dimidia
et sic est pondus 90. granorum tritici et dicitur ab
ex quod est sex et gias mensura quia sex exagia
faciunt et mensurant unam unciam.
Quid est solidum? Dico quod solidum differt
ab exagio solo nomine quia solidum exagium
idem sunt. Quid est aureus? est etiam pondus
ʒ.i. cum dimidia et est idem cum exagio et
solido. Item sex exagia faciunt ℥.i. sicut
sex auri. Quot dragme faciunt ℥.i.
Dico quod nove ʒ faciunt ℥.i. et hoc secundum saler
nitanos. Alii autem senciunt quidam doctores
quod faciunt ℥. ex octo ʒ. Neapolitani fa
ciunt ℥. ex .x ʒ. communiter tamen tenetur quod ℥ con
stat ex nove ʒ. Uncia autem sic figu
rant. et sic ℥. paduana est minor ℥.
solernitana quia illa ex octo ʒ. et ista ex
nove et ℥. que est ex nove minor est illa
que ex .x. Queritur ex quot granis
constet ℥. tenendo igitur sicut communiter tenetur quod ℥.
constet ex nove ʒ. et quelibet dragma constet
ex 60. granis sequitur quod ℥ constet ex. 540.
granis. Quid est libra. et ex quot ℥.
constet libra. Dico quod libra constat ex xii. ℥. et
.108. ʒ. faciunt libram unam. Et si queratur
quot grana faciunt unam libram. Dico quod
.6480. grana integrant unam libram.
Quid est sextarium medicinale. Dico
quod sextarium est pondus duarum librarum cum dimi
dia. Unde cum reperitur in receptis medicinalibus
sextarium vini vel olei vel aceti quod intrat
in medicinas. intelliguntur libre .ii. cum dimi
dia. Quid est cotula. Dico quod cotula
solo nomine differt a sextario. quia est pondus
duarum librarum cum dimidia. sed aliqui faciunt
differentiam inter cotulam et cotulam. quia cotula est
pondus libre .ii. ad .ß. ut dictum est sed coti
la est pondus viiii. ℥. Quid est obulus
dico quod obulus est pondus medii scrupuli
vel secundum alios est quinta pars unius ʒ. Quid
est kist dico quod est pondus unius libre cum
dimidio. Quid est emina dico quod est
pondus .iii. libre. vel secundum aliquos est pondus
unius libre. et ℥. iii. et hoc est uerius.
Quid est calculus dico quod est pondus
duorum granorum ciceris. et est quarta pars
obuli. Unde iiii.or calculi faciunt unum obo
lum et duo oboli faciunt unum ℈. Quid
intelligitur per grana cum reperitur in receptis grana
ii. vel .v. Dico quod intelliguntur grana

tritici. nisi aliter exponatur per medicum
dispensante ipsam receptam. ubi grana sidiantur
grana ordei etc. Quid intelligitur
per manipulum. Dico quod in receptis mani
pulum est quantum potest manu capi. Quid
est pugillus? Dico quod quantum ad pugillum strictum
capi potest. Quid est satil. Dico quod est
pondus duorum sextariorum. Quid est
kirat. Dico quod est pondus quatuor granorum
ordei. Quid est dannch. Dico quod est
pondus sex granorum ordei et secundum alios quatuor.
Quid est sacrayati. Dico quod est pondus
unius aurei cum dimidio. Quid est ami
lusach Dico quod est pondus consimile illi secundum ali
quos. sed ego non credo quia aliter reperi.
Quid est arsinnum? Dico quod est pondus
.iiii. ʒ. Quid est dacamet. Dico quod
est pondus unius ʒ. Quid est darchimi
num Dico quod est pondus unius ʒ. Quid
est batat. Dico quod est pondus viii. granorum.
Quid est rasini. Dico quod est pondus medii ℈.
Audi lectandi quid dicam versificando.
Collige triticeus medians ponda granis.
Grana quaterquinque ℈. pro pondere sume.
In dragmam ℈. ter surgit multiplicatum.
Si solidum queris tres dragmas dimidiabis.
Exagium solido differt in nomine solo.
Aureus exagio solido que parificatur.
Constat ex vel ter tribus uncia dragmis.
Uncia pars libre duodena quam abigat idem.
Si queris pondus quod habet sextarius unum.
Librarum quinque pondus debes dimidiare.
Cotula sextarie differt in nomine solo.
Continet eminas sextarius ut puto binas.
Ut fertur obolus semum scropulum esse probatur.
Cetera mesure non sint tibi nomina cure
Nam quia sunt ficta sordescunt. suntque relicta.
Non eris illusus si tenes id quod tenet usus.

Sciendum est ulterius

ut aromatarii sint bene docti
et experti in conficiendo confec
tiones et electuaria quot scilicet species sint
ponende pro libra mellis vel zucari. et
quanta cera pro libra olei in unguentis.
Et etiam dicendum est aliquid de syrupis
iulep sacculis cordialibus et emplastris
compositis cerotariis et quanta cera pro libra
olei est ponenda et de commixtione aquarum
cum syrupis et de quantitate decoctionis
in clisteribus. Queritur quot species sint
ponende pro libra mellis. Dico quod cuiuslibet
electuarii de melle vel alterius liquide con
fectionis ex melle et galla. est pro quacumque
libra mellis ponatur ℥. ii. specierum. sed aliqui
ponunt mixtum pro quacumque libra mellis
℥. iii. specierum. et hoc forte habet veritatem. In
laxativis et tempore hyemali. quia in hyeme
ponuntur plures species. quam fiat aut consuetum
fuit in estate. Queritur quot species ponuntur

pro libra zuccari in solida confectione
Dico quod in solida confectione de zuccaro
ponuntur ʒ. vi. vel. viii. ad plus specierum pro
libra sed in confectionibus solidis cordia
libus suffiunt. ʒ. s. specierum pro libra. Pro
libra .i. zuccari. quia multitudo specierum des
truit aliquando sapores confectionis et gustu
infirmi vel etiam stomachum sani hominis nauseat.
Sed nota quod sunt alique confectiones zu
cari in quibus ponuntur ʒ. iii. specierum ut in
dragaticione et etiam communiter ponuntur in
dyasinitione. Queritur de sirupis
quantum zuccari vel mellis ponitur pro libra
aque vel decoctione. Dico quod in compositione
siruporum pro libra in quacumque decoctione
ponitur mellis vel zuccari libra semis.
Queritur similiter de julep quantum de zuccaro
debet poni pro quacumque libra liquoris. Dico
quod in compositione julep in quacumque libra
liquoris ʒ. viii. zuccari. vel libra s. po
nitur aliquando vero ʒ. v. aliquando vero ʒ. iiii. secundum quod
magis dulce aut minus dulce volueris
facere. Et reperitur julep longum et aquo
sum modice decoctionis sed non diu du
rat et aliud est densum et magis compac
tum quia plus coctum et tale diutius durat.
Queritur quot species debent poni in
sacculis stomacalibus aut cordialibus. Dico
quod qui fiunt de sindone de grana vel de
scarlato ponimus communiter ʒ. i. vel ʒ. i. s. ad
plus in extra applicandis et emplastris.
et sacculis semper herbe humectantur et
coquantur per manipulos ut supra dictum est.
Queritur quomodo fiunt conserve. Dico quod in
compositione conserve rosate de borraginae
violate vel buglose si debes bonam conserva
facere debes ponere libra una zuccari pro
dimidia libra rosarum vel aliorum florum pis
tando rosas rubeas electas simul
cum zuccaro in mortario. vel violas aut alios
flores. deinde dicta conserva ponenda est
ad solem diebus pluribus etc. Queritur
quot species debent poni in cerotis. Dico
quod in cerotis mediocribus ponuntur iii.
vel iiii. ʒ. specierum et quandoque cerotum magnum
debet esse. iii. ʒ. si non parvum debet esse. i. ʒ. s.
Queritur quanta cera debet poni pro libra
olei in unguentis. Dico quod in compositione
unguentorum pro libris duabus olei ponitur communiter
ʒ. s. cere de speciebus vero vel de pulveribus in
unguentis ponimus secundum oportunitatem vel
secundum quod voluerimus facere unguentum durum
aut molle pro arbitrio. Queritur quantum de
bemus dare in potu de pulveribus. Dico quod
absolute damus ʒ. i. vel ʒ. ii. et aliquando usque
ad ʒ. s. cum vino aut cum aqua et decoctione
appropriata vel aqua stillata et plus et minus
secundum etatem et virtutem egri et secundum quod pulvis
est solutivus. Si quis quereret quare
sirupi dantur cum aquis vel cum decoctionibus
simul commixti. Respondetur quod non dantur sine
aquis appropriatis aut sine decoctionibus
quia sirupi mixti cum aquis efficiuntur
magis liquidi et et magis penetrant
ad membra et possunt melius et facilius
transglutiri. Sed nota ulterius quod melius
est ponere plus de sirupis et minus
de aquis quam econtra quia maiorem moram trahunt
in stomacho et epate et sic melius digeruntur
materias peccantes quam si plus de aqua poneretur
quia cum multa aqua vel cum multa decoc
tione sunt liquidiores et citius tran
seunt a stomacho et epate. Unde debes tantam
aquam ponere quanta sufficiat ad transglu
tiendum sirupum. Sed adverte quod si volueris
aliquem sirupum vel julep prestare vel clarifica
re tunc debes ponere magis de aqua et
minus de sirupis. Nota tamen quod longe
melius operatur sirupus turbidus .i. non
clarificatus quam sirupi clarificati et julep
prizati sed aliquando ad complacentiam egrorum ut
pulcriores appareant necesse est eos clari
ficare et juleppizare etc. Nota ulterius
quod secundum communem practicam de sirupis exhibemus
ʒ. s. et tantundem de aquis vel ad plus ʒ. ii.
de aquis vel loco aquarum decoctione simul
commiscende cum sirupo. Queritur de
clisteriis quanta quantitas decoctionis debet ad
ministrari et quanta quantitas olei et quanta
quantitas cassie. vel yerepigre aut benedicte
aut oleorum aut electuariorum. Dico quod
mensura decoctionis administrande in
clisteriis est quantitas unius libre cum
dimidio .s. decem et octo. ʒ. et salis. ʒ. i.
et olei ʒ. iiii. et cassie. ʒ. i. yerepigre
et benedicte secundum etatem et oportunitatem
et virtutem. quia aliquando ponimus ʒ. ii. aliquando
ʒ. s. et hoc totum intellige secundum magis et
minus et secundum etatem et complexionem. quia in
viris iuvenibus fortis complexionis predicta
quantitas decoctionis et salis et olei
et aliorum est conveniens quantitas. Sed in
pueris et debilibus delicatis debet esse minor
quantitas .s. sub dupla. quia medietas
sufficit. In infantibus vero sufficit quantitas
unius ciati in clisteribus eorum et omnia fiant
secundum prudentiam et discretionem peritissi
morum doctorum quia sola discretio facit me
dicum ut dixerunt auctores etc.

Queritur quo tempore sunt colligendi ab apo
tecariis flores. herbe. semina.
et radices et ubi sunt exsiccande et quo
tempore aque sunt distillande. Dico
quod in vere .s. in mense aprilis et mayi
sunt primo herbe colligende. secundo flores.
Semina vero in estate .s. de mense
junii et julii. quia tunc sunt complete et per
fecte. Radices vero in autumpno quia tunc

semina et folia ceciderunt vel sunt exsiccata et tunc tota virtus herbarum est in radicibus. Ulterius dico quod herbe sunt exsiccande ad umbram. Semina vero ad lentum solem. De radicibus vero distingue quod quedam sunt ad solem exsiccande sicut sunt radices magne valde et grosse et dense sicut est ut radix brionie veupontica et aristologie gentiane madragore et sic de consimilibus. Sed radices ireos et petrosilium apii feniculi gariofilate assari et consimilium que sunt minores subtiles debent ad umbram exsiccari. et omnia predicta scilicet flores herbe semina et radices nunquam sunt reponenda nisi sint debito modo et tempore congruo exsiccata. alioquin putrescerent. Et cavendum est ne reponantur ad fumum vel ad solem vel in loco humido vel pulverulento quia putresceret et virtutem amitteret et debent conservari predicte herbe in sacculis de lino. Semina vero ac flores et radices in scatulis et omnes seorsum et de per se sigillatim conserventur.

Notandum est ulterius secundum doctrinam arnoldi de villa nova in quodam suo de simplicibus quod ad hoc quod ipse herbe flores et radices vel semina habeant singularem virtutem et proprietatem ad morbos sunt colligende secundum diversa signa zodiaci.

Ubi gratia duodecim signorum zodiaci quedam sunt mobilia scilicet quatuor. ut aries cancer libra et capricornus: et in istis signis mobilibus colligende sunt herbe sucni semina ac radices laxative que feliciter et citius operabuntur. Ubi gratia de herbis ut mezereon sena laureola. De seminibus ut semen cartami et laureole. De succis ut scamonea succus ireos. et cucumeris silvestris De radicibus ut turbit esula et reubarbarum.

Quedam vero alia signa scilicet quatuor sunt stabilia et fixa scilicet scorpio leo taurus et aquarius. et in istis signis colligende sunt herbe succi. radices et semina stiptica et constrictiva et sic melius operabuntur contra fluxum et contra dissinteriam et vomitus. Ubi gratia de herbis ut plantago mirtus filices de succis ut succus citoniorum et acacie et succus mirabulorum De radicibus ut radices filicis. De seminibus stipticis ut coriandarum semen mirti semen rose. De fructibus ut sorbe citonia nespule granata mirra sumac galla et similia. Quedam vero alia signa zodiaci scilicet reliqua quatuor sunt mediocria scilicet neque stabilia neque mobilia sed media scilicet virgo sagitarius. Gemini pisces. In quibus colligende sunt herbe radices semina que nec sunt solutiva nec stiptica ut feniculi apii

arthemisia abrotanum menta et eorum semina. Et quia ista doctrina est nimis subtilis pro aromatariis et communiter peritissimis doctoribus medicine qui tenentur habere notitiam astrologie alioquin male curabunt egros. De herbis colligendis opportet ut colligatur in tempore sereno et claro et non ventoso. et non oportet ut colligatur nisi in fine bonitatis et maturitatis eorum in suo tempore non quando iam sunt vetuste et consumpte propter aliquam causam et herbe que colliguntur in locis montuosis et duris sunt fortioris scilicet virtutis quam ille que colliguntur in vallibus et in terra pingui et viridariis et ortis et oportet ut eligas de herbis que sunt plus ramose et que sunt complete in seminibus suis sicut debent esse sicut stuados et mercurialis scilicet diptanum et pasah i. tribulus marinus et ysopus et similia.

Et oportet flores eligi antequam cadant ut flores altane et camomille et viole et zambach i. gesuminum. Sed tempus colligendi fructus est quando sunt bene maturi sicut uve et ficus dattili pira pruna et similia.

Semina vero colligere oportet quando exsiccari incipiunt et cadere antequam cadant super ea aqua que illa destruat. Et tempus colligendi radices et ramos et cortices est quando incipiunt cadere folia eorum et sic de ceteris.

Oportet quod succi plantarum ex foliis et ramis exprimantur dum sunt adhuc tenere sicut est in eruce et genestre et semperviva. et succus ypoquistidos et absinthii etc.

Et oportet quod vulneretur planta si volueris accipere lac eius vel lacrimam donec planta viget adhuc in terra et non postquam est evulsa sicut si volueris facere opium euforbium et similia. Generaliter scire debes quod radices et folia et rami non debent exsiccari antequam sint abluta cum aqua a terra et a sordibus eorum et quod desiccetur in loco umbre ubi non sit humiditas. Et oportet quod reponas flores herbarum medicinalium in capsis de ligno et similiter herbas stipites et radices. Semina vero serventur in sacculis ex corio vel in papiro quod iuvat ea ad meliorem conservationem secundum diascoridem.

Quia predicta doctrina quo aromatariis et proprie rudibus est aliqualiter confusa. Ideo si quis interrogaverit in quibus mensibus particulariter et sigillatim sunt colligende herbe flores semina et radices. Respondeo quod in mense martii quia a medietate ipsius est principium veris et terra incipit germinare et vestire se herbis et floribus que terra fuit nuda in hyeme propter ventos nives et frigora. Collige igitur predicto mense violas et fac de eis trociscos diarodon i. de violis etiam sirupum violatum ac mel violatum et si potueris succum ex eis facere conserva ipsum. Et

potes etiam violas distillare et aquam
usui reservare ex siccabis etiam ad um
bram ex eis eodem modo et reserva eas.
Collige eodem mense fumum terre et fac
ex eo sirupum maiorem et minorem. et ex
eo succum extrahe et reserva et sic distilla
aquam et reserva etiam possis in principio aprilis
omnia predicta ex fumo terre facere. Item in
isto mense incipit colligi mastix usque
ad finem aprilis. Collige etiam squillam
secundum artem et fac acetum squilliticum et
loch de squilla et oximel squiliticum. Col
lige eufragiam et distilla et etiam cum
succo reserva que pro oculis optima est.
Collige flores boraginis. buglose et con
serva ex eis et desiccum ex eis. et conserva et
ex foliis distilla et fac aquam boraginis
et buglose. Collige oculos populi
et fac unguentum populeon quod est optimum
ad somnum provocandum in febribus et frenesi.
Collige mentam maiorem et citrariam
yvam maiorem sparagnas et reserva ea
usui. Collige flores yreos et fac oleum
yrinum. Collige mellilotum et fac emplastrum
de mellilotu. Collige flores roris
marini et fac diatos et conserva cum zuccaro.
et ex eis succa et usui serva. Collige et
scolopendriam et bethoniam et capillos ve
neris et distilla ex eis et etiam exsicca.
Collige etiam violas keyri .i. violas
citrinas et fac ex eis oleum quod dicitur oleum
keyri. Collige bursam pastoris et
distilla et exsicca. Collige mellissam et
citrariam et distilla ex succo de ea et usui
serva. Collige crecanos et distilla ex eis
et reserva. Collige rosas rubeas et
distilla ipsas recenter. et fac aquam ro
satam et purifica ad solem et extrahe succum
ex eis et usui serva. Fac ex eis conserva
rosata et rodozaccaratam et rodomel
et oleum rosatum secundum artem. Pro quo
nota quod potest fieri dupliciter oleum rosatum primo
ex rosis incompletis. et ex oleo onfancino
et tale oleum est magis stipticum et con
fortativum et frigidum. Secundo potest fieri oleum
rosatum ex oleo olivarum maturarum et
tale oleum est magis anodinum .i. tempera
tivum et dolorum sedativum et non est adeo
frigidum sicut primum et exsicca ex eis et
usui serva. et botos earum .i. ipsas rosiculas
incompletas ante aperitiones earum que sunt
stipticiores et cordialiores et fac ex
eis trociscos diarodon. Collige etiam
eodem mense papaverem album rubeum vel nigrum
et usui serva et fac opium. et eodem mense
etiam fac ypoquistidos. Collige camo
millam et fac eius oleum et exsicca flores
et usui serva. Collige et flores geneste
et fac etiam ex eis mel genestatum bonum
pro scrofulis et fac et ex illis aquam
distillatam pro arenulis. Collige
flores malue et fac ex eis mel mal
uatum bonum pro asmate et tussi.
Collige anetum et fac oleum. Collige
capita jusquiami et succa. Collige
semen burse pastoris et reserva. Col
lige salviam et distilla et succa et serva.
Collige etiam hermodactilos secundum quosdam
sed ego puto melius colliguntur de mense
augusti. Collige gummi hedere et
gummi helom. Colligitur etiam in isto
mense manna tam in oriente quam in calabria
que tunc ros ille preciosus de celo cadu
cat. Collige et omnes herbas sequen
tes. ut acoron. origanum. pulegium.
sticados. polium. calamentum. abrotanum.
absinthium. prassium. eupatorium. ype
ricon. camedreos. camapitheos. satu
regia. rosmarinum. centauream maio
rem et minorem. arthemisia. agri
monia. pentafilon. mellilotum. be
thonica. thimum. epithimum. ysopum
et omnes alias herbas usuales quarum
nec semina nec radices sunt in usu.
Collige et balaustias. fit etiam aloes
in fine huius mensis ex succo herbe zambra
ne. fit etiam succus liquiritie ex radi
cibus eius et usui reservatur. sed eius radices
de mense augusti colliguntur. et exsic
cantur. Collige cimminum in isto mense
et colligitur thus colligitur. storax aro
maticum et appoponacum sed aliqui dicunt
quod colliguntur de mense maii. In isto etiam
mense fit scamonea ex succo inspis
sato cuiusdam speciei volubilis vel ipsius titi
mali. Collige semen laureole et fac
et electuarium ex lacte anabule. Collige
coriandrum semen fenugreci. semen
geneste. et semen malue et semen psilii.
semen saxifragie. semen macedonici
semen petrosillini apii rute semen jus
quiami grana solis semen sinapis eruce
urtice semen arnoglose .i. plantaginis.
semina quatuor minora frigida. semen
sc. intibe endivie lactuce portulace. et
semina quatuor maiora frigida. s. semen
cucumeris. citruli et melonis et cucur
bite. Collige succum cucumeris agrestis
et reserva vel fac inde pillulas quod vide postea
suo loco. Collige etiam semen levistici semen
rute et pastinace silvestris. et carui
fac etiam acaciam in fine huius mensis ex
succo prunellorum silvestrium et desicca
ad solem. Collige etiam anchoram in fine
predicti mensis vel in fine augusti. Colli
ge etiam siseleos .i. semen siseris montani
et semen nasturcii et piganum .i. semen
rute. Collige radices saxifragie et
radices liquiritie et radices acori et
radices apii et galange. radices man

dragone / radices brionie et radices
brusci. Collige radices reu pontici.
cassie lignee et radices piretri.
Collige radices diptami et termen
tille. et radices fabe inverse et soli
tri maioris. Collige radices gen
tiane et radices esule. et aristolo
gie longe et rotunde / et radices cur
cume. Et collige radices enule et ra
dices touii consolidor et radices fu.
i. valeriane et radices meu et ra
dices garioffolate et radices sucharii.
et radices bedagnar et radices apii
petrosilini. feniculi brusci sparagi
preos. Collige etiam in isto mense seme
et radices peonie. In isto etiam mense
fit viscus et terbentina de granis
viridibus. Collige agnum castum .i. venus.
semen et radices capparorum et radices vt
usque eleborii albi s. et nigri. Collige radi
cem paucedani. Collige linguam s.
cervinam .i. scolopendriam. Collige citrac
.i. capillos veneris. Collige etiam seme
et flore feniculi et ex ista quae tunc perfectum
est et semen eius. Collige filopendulam cen
thoneum Absinthium et calamentum. Collige
lignum cedri et secundum aliquos collige esulam
et mesereon. Collige baccas lauri et fa
ciem laurinum et electuarium de lentisco.
Collige fructus sumpci et poma madra
gore. Collige fructus brina et radices
prigori et confice eas et cortices citri et
cessua. Collige cimbalarias epaticas
et pulmonarias. Et mense collige
violas usque a mense marcii inclusive
sic dixi. Nota ulterius quod omnis aque
stillate quae fiunt ex herbis debent fieri in
vere s. a mediate marcii inclusive et post
quam facte fuerint debent stare ad solem saltem
diebus xv ut purificentur a fumo sed si uis
ut nullo sapiat de fumo distilla eas in
duplici vase s. ponendo alembicum in balneo
marie. Decipiuntur rudes aromatarii
esse docti de infinitis fere preparacionibus
multarum rerum simplicium medicinarum mine
ralium et non mineralium usualium aut non
usualium ut puta de ablucionibus combus
tionibus assacionibus purificationibus prepara
tionibus specierum salis et decoctionibus et ex
tractionibus succorum et qui de infinitis aliis
huius modi recurrat ad librum Antidotarii qui
liber est valde necessarius unde sepius
studeant et legant ideo cum bona intellige
ntia quae infinita reperient ex quibus non solum
utilitatem sed honorem cum gloria reportabunt.

E conservacione

medicinarum iam dicturi edocendum est. et
breviter loquendum de conservacione
tam simplicium quam compositarum medicinarum.

Et licet Serapio in capitulo xxxiiij antidotarii
sui ponat stabilitum tempus duracionis
quarundam medicinarum compositarum de simpli
cibus tamen nulla penitus fecit mencionem. Ego itaque
decreui ad clariorem aromatariorum doctrinam
hic tradere super duracione conservacionem
medicinarum tam simplicium quam compositarum.
Deinde specialiorem doctrinam faciam de pre
dictis quae particulariter quosdam casus tamen sub
compendio notificando ut saltem ex hac
doctrina instruatur aromatarius veteres
ac resolutas medicinas abicere et ut docti
medici et famosissimi doctores ex hac
aromatariorum fidelitate utilitatem consequ
ualeant et honorem. In primis quilibet
aromatarius locum sibi aptum eligere debet
in quo faciat apothecam aptissimam ad res
medicinales conservandas ita quod sit aucta
a sole defensa quod non sit humida nec fumosa
ac pulverulenta quia predicta omnia habent tam sim
plices quam compositas medicinas corrumpere
aut alterare etc.

Incipiamus ergo

cum dei gratia a floribus herbis
seminibus et radicibus. Pro quo
notandum est quod quanto aliqua res simplex fuerit
rarioris substancie tanto minori tempore conservatur quia
est magis apta resolucioni ut a contrariis
alterantibus resoluatur et precipue si longo tempore
teneatur quia secundum plurimum 4or philosophorum tempus est
causa corrupcionis omnium quia omnia senescunt in tempore
et quia flores herbarum sunt simpliciores et ra
rioris substancie quam herbe ideo in minoribus tempore
conservantur. Et ideo usque ad annum conservantur
et non ultra quia in capite anni renovari de
bent abiciendo veteres et reponendo novos
exsiccando eos prius ad umbram ut sunt
viole rose flores boraginis buglose
mellise camomille melliloti flores an
thos et flores rorismarini. Consimi
liter herbe licet possint magis conservari
quam flores tucius tamen est ut singulis annis
renovetur. De seminibus vero nota dico
quod usque ad duos annos conservari possunt.
preter minuta semina et quatuor maiora
semina frigida quae debent quolibet anno reno
vari. Et similiter ex fructibus pinee
et fistici renovetur de anno in annum et
amigdale nuclei avellane prune ficubus
sebesten et dactili. De radicibus dis
tinguendum est quoniam quedam sunt subtiles et
rare substancie ut radices valeriane et petro
silini apii garioffolate et bachare.
saxifragie diptami termentille herm
dactilorum et consilium et iste quolibet anno
renovantur. Alie sunt grosse et dense substancie ut
reuponticum et radices brionie paucedani
meu aristologie et ita conservantur contra
per duos et tres annos. Dico quod sunt omnes

quos volueris conservare conservatur po
nendo parum olei olivarum electi super in extre
mitate vasis. In quo reponitur et durat
per annum et non ultra quia in capite anni debet
semper de novo fieri et antiquiores aliquem
anni sunt abiciendi. Si succus liquiricie conden
satur et tunc non oportet ponere oleum super ipso et
semper omnes melius conservantur in vasis vitreis
vel vitreatis. Dico quod communiter per annum et
non ultra et in capite anni abiciuntur quia de
novo fiunt et in vasis vitreatis melius con
servantur vel in vasibus vitreatis. Dico
quod butirum melius est vaccinum et debet esse
sine sale et conservatur per medium annum vel
usque ad unum annum ad plus. Similiter dico quod
adeps galline debet esse recens non antiqua
et si sit antiquata amittit complexionem et vir
tutem et efficitur racidum et amittit te
peramentum sed si liquefiat melius conservatur.
Verum adeps anatis et anseris quanto
antiquiores tanto meliores. Et adeps
porci melius conservatur liquefacta. Et adeps
renum caprarum similiter. Sed nota mirabile
secundum aliquos quod omnes pinguedines animalium
si aspergantur cum zuccaro pulverizato lon
go tempore conservantur. Dico quod cito pu
trescunt nisi reducantur pistate in vase
vitreato cum zucaro. Nota quod aqua ma
rina ante quartum diem putrescat. Sed si
parum aque vite in ea misceatur conservatur
per mensem quia aqua vite est optima conserva
trix quia resistit contra omnem putrefactionem.
Nota quod mel habet naturam conservandi omnia in
se posita magis quam zucarum et magis quam
quecumque alia res mundi. Et ideo confectiones
et electuaria de melle longiori tempore du
rant quam de zucaro. Amplius dico quod
fructus crudi in melle sepulti ut sunt
citonia persica pira in capite anni reperi
untur adeo pulcra et illesa et quasi recentes
ac si ex arbore colligerentur. Ut igitur or
dinate procedam in hac materia conservationis
medicinarum compositarum. Incipiam primo a medi
cinis contentis in libro Damasceni nove
gradatim qui est compendium secretorum et est
agregatio anthidotarum in quo fecit xij
distinctiones que etc. In prima distinctione
tractat de electuariis aromaticis. Quorum
quedam sunt dulcia quedam amara et utraque solempnia
et habet duos tractatus. Quia in principio i
primo tractat de dulcibus electuariis. Pro quo
sciendum quod illa electuaria dulcia possunt con
servari per annum integrum et ultra preter electuarium
quo utuntur reges et prelati quod non potest diu con
servari quia mucescat sed solum per xv dies
conservatur vel per mensem ad plus. In capitulo se
cundo prime distinctionis tractat de anthi
dotis amaris et sunt xviij vel xviiij con
fectiones amare et incipit a tiriaca dya
thesaurum que confectiones possunt conservari

usque ad duos annos. In secunda distinctione
tractat de medicinis agregatis opiatis
et ponit sex medicinas opiatas et inci
pit a confectione philonij etc. et possunt
predicte medicine conservari usque ad sex annos.
Opiata etc. De thyriaca vero magna que est
inter medicinas opiatas quam composuit
Andromacus si queratur quanto tempore conservatur.
Dico quod secundum intentionem Avicenne quinto libro
sui canonis in anthidotario suo quod thyriaca
ipsa secundum canonice et secundum artem conservatur usque
ad triginta annos et etiam conservatur usque ad
quadraginta annos. In tertia vero distinctione
tractat Damascenus de medicinis solutivis
quarum quedam sunt aloetice quedam collaptice et quedam
turbitate et quedam scamoneate et alie
sub aliis denominationibus et incipit a
hieris et primo a hiera pigra et sunt xxiiij solu
tiva. Unde dico quod conservantur a primo anno usque
ad duos licet omnes pere possint conservari
a sex mensibus usque ad quatuor annos et precipue
hiera pigra galieni et thyriaca archigenis
et hiera logodion. In quarta distinctione
tractat Damascenus de conditis tam de fructi
bus quam de radicibus et etiam de floribus ut sunt
rose viole flores boraginis et buglose.
Unde notandum quod condita et conserve de floribus
ad annum conservantur. Nota ulterius quod con
serva rosata cum melle facta plus conservatur
quam conserva rosata de zucaro etc. In quinta
distinctione tractat Mesue de speciebus loch.
Et quedam sunt loch delectabilia et quedam orri
bilia et mali saporis et conservantur usque ad
duos annos. Sed ego credo quod illa que sunt hor
ribilia et mali saporis longiori tempore conservantur.
In sexta distinctione tractat Mesue
de julep sirupis et rob. Unde in ista materia
primo notandum est quod de julep primo debemus
distinguere quia aut est julep longum aut
aquosum parve cocture et tale julep paucis
diebus conservatur et precipue tempore estivo. Aut
est julep bone coctionis et tale conservatur per
annum. Aliter distingue de sirupis quia
aut sunt de zucaro vel de melle. Si de melle
conservantur per duos annos. Si de zucaro vix
conservantur per annum nisi fuerint optime coc
ture et bene despumati. Et si queratur
quomodo clarificantur sirupi et julep sine
albumine ovorum ita quod sint clarissimi et
aurei coloris. Dico quod dum coquuntur julep
vel sirupus si ponatur mihi ℥ i s succi gra
natorum in fine accetosorum in fine decoctionis
mirabiliter clarificat et hoc idem facit parum
nimis boni electi qui vinum granatorum non
habetur. Rob etiam per annum conservatur et usque
ad duos annos secundum aliquos. Vina cithoniorum
mororum similiter conservantur usque ad annum et forte
usque ad duos. Sed vina aromatica usque
ad tres annos optime conservantur propter aromatica
et precipue si fuerint bone cocture. In septima

distinctione tractat ipse mesue de decoc
tionibus. et de modo faciendi aqua fruc
tuu. et de modo infusionis aque casei
Unde notandu est q decoctiones p tres
vel .iiij.or dies cosuatur. silr aqua fruc
tuu et maxie in estate. et iter oms
infusio q facta est in aqua casei minus
cosuat. q iux p unu aut duos dies co
suat. et poit .xiij. modos decoctionu
in ea parte. In octaua distinctione
tractat mesue de trociscis. et incipit
a confectione gallie muscate. et ponit
.xxix. spes trociscoz qui cosuatur usq
ad vi. meses. sed trocisci stelle usq ad
duos anos ysuatur. In nona distic
tione tractat mesue de sufuf .i. puluib
et ponit ex eis septe spes et cosuatur
cu uirtute sua usq ad tres meses. s3 sm
opinione aliquoz possit cosuari usq
ad vi. meses. sed ego no adhibeo fide3
huic opinioni qm in spacio sex me siu
uirtutes puluez resoluut et efficiut
debiles que 2c. In decima distinctione
tractat de pillis. et poit. 44. spes pillaz
et incipit a pillis elefiginis. Unde no
tandu q pille oes cosuat cu bona ea3
uirtute et opacione usq ad sex meses.
et debet teneri in magdalionib et no
in puluere. q no cosuat. ymo nulla
aut remissa facuit opacione. et debet
ysuari in loco no excessiue calo. neq
ppe igne neq ad sole q in excessiua du
ritie et lapiditate induraretur. et
tuc nullo medica debet eas exibere.
s3 penitus abicere. q si daret torqret
corpus et nulla penitus faceret opacioe3.
Nota ulterius q pille elefagie non
possunt confici nisi semel in ano .s. in
dieb estatis de mese iunij ul' iulij. et sic
ista tm spes pillaz p anu ysuat. que 2c.
In undecima distinctione tractat mesue
de ungentis et emplastris et cerotis.
et incipit ysopi cerotu et ponit. 62.
spes oib cputatis et cosuat usq ad anu
ut plinu. In duodecima et ultima
tractat de oleis in qua distinctione po
suit mesue .60. spes oloz. Unde si qrat
de eis qnto tempore cosuat. Dico q dis
tinguendu est de oleis. q aut st frigida
aut tempata aut calida in p.o aut cali
da in 2.o 3.o ul 4.o gdu de oleis itaq fri
gidis aut est oleu rosaz et pcipue fac
tu ex olo onfacino et rosis icopletis.
et silr rosatu aut uiolatu fctm ex olo
oliuaz maturaz et rosis copletis et
oleu de madragora et oleu de papauere
et oleu de mirto et oleu cithonioz et
consilia durat p anu et quolibet anno re
nouatur q translato anno rancescut
et efficiuntur no bn'ca utute ad inten
cione medici. Olea uo tempata ut
olm amigdalaz dulciu olm de sisamo
no cosuant nisi p mese3 q subito ra
cescunt. Ola uo calida in p.o uo ut olm
camomillu et oliu de kyri. et olm li
lioz alboz cosuatur p anu et no ultra.
Ola uo calida in 2.o ut oleu de aneto
et spica oleu de yricos. oleu de croco. et
piretro oleu de pipib de costo et eufor
bio et reliq talia p duos vel tres anos
cosuatur et s3m aliquos quato antiq
ra tanto meliora. et silr oleu balsami
quato antiq tato meli et h de ysuacio
ne medicinaz copositaz. sm intencione
mesue dicta sufficiat. Nota tn q qlib3
expti aromatarius d3 scribe sup uasa
electuarioz opiatoz et eciam sup uasa me
dicinaz solutiuaz tep in quo coposite
fuerut ab eo ut medicus sciat etate illoz
in uetustate et recencia et pcipue in me
dicinis opiatis p pericula in eaz exhibi
cione. Circa pdicta materia ego descri
bam aliq et no oia. sm Serapione in
antidotario suo binary. c.o xxxiiij. de
medicinis copositis qm remaneat opacio
eaz et p.o de thyriaca 2c. quia ipse dicit
remanere a sex mesib usq ad .xxx. anos.
Tiriaca esdre cosuatur usq ad anos
duos. Trocisci regis et trocisci de squil
la cosuat ad anos duos. Senena et
philoniu cosuatur usq ad anos tres
Et Galienus de medicinis philonii dicit
q cu datur post duos annos aut tres
aut 4.or usq ad .x. et post h' non ualet
q diminuitur uirtus eius et diminuit
eius odor. Diacurcuma usq ad anu
ysuat vel usq ad anu cu dimidio ad
plus. Cinozulia cosuatur usq ad
anos duos. Stomaticon cosuat usq
ad tres annos. Confectio de muscho
cosuat usq ad anu. Medicamen
ciarudis cosuat a sex mesib usq ad
tres annos. Et silr reliqe cofectiones
q prouocat urina cosuat oes usq
ad annos tres. Diamarca cosuatur
usq ad duos ad duos anos. Confectio
anacardina cosuat a vi. mesib usq ad
anos tres. Sanguis hirci exsiccatus
vel alius sanguis exsiccatus cosuat a
duob mensib usq ad anos tres. Atha
nasia a sex mesib usq ad annos tres.
Due descpciones theodoricon et hiere
logodionis. et hiera gallieni cosuat
a sex mensib usq ad qtuor anos.
Pillule oms cosuatur a duob me
sib usq ad sex. Sufuf .i. pulueres
cosuat a duob mesib q tuc opacio
est fortis usq ad sex meses et tuc opa
cio eoz est debilis. Trocisci uliqu
q sut ad febres ex die suo faciut opacio

nec fortes vsque ad vi. menses // Olea
alia opatur donec rancida fiat. cum
g°. Incipiunt rancida fieri no convenit
ad aliquod // Oleu vero balsaminu
quanto plus antiquus tanto melius et
fit eius opatio fortis. // Emplastru vn
guenta oia cosuatur a die sua vsque ad
annu // Syrupi omis cosuatur ex hora
sua vsque ad annos duos // Et galienus
quidem dicit quod remansit apud eum rob
cithoniorum vii. anis pter quod mutaretur
virtus eius nec gustus eius // Et hec de co
suatione medicinarum copositarum sm sen
tentia sapiontis dicta sufficiat.
Nota vt semp sup dixi quod qualibet pitus
et fidelis aromatarius in vasibus suis
debet facere supscriptione mensis ac diei in
quo confecit syrupos pillas / cofectiones
electuaria et pcipue opiata que no sunt
ante sextu mensem ut ante annu exhibe
nda / vt sciat medicus tepus pcise in quo
facte fuerunt ipe medicine ut cognoscat
et cu bona cosciencia ac caute sine periculo
sciat eas exhibere cu fuerit oportunu. et
hec de conseruacione medicinarum Nicholai
compositaru dicta sufficiat. // Et repo
sicio rerum humidarum sicut sirupi et gume liquide
et confectiones et electuaria liquida laxa
tiua et silia. debet esse in vasis grossis de vitro
vel terra vitreata. vel de argento ut cornu
et silibus sed medicine molles que sunt que
menta medicinas oculi debent repon in va
sis eneis. Sed vnguenta in quibus ingreditur
pix et aliquantum et aceti debet quod reponas
in vasis ereis. // Pinguedines et cerebra
et oia pinguia oportet pone in vasis factis
de stagno et oe quod est ex pulueribus sicut
puluis hyerepigre debet pone in vase stricti
orificii et oppletur os eius cu cera ne resol
uatur et minuatur virtus eorum // Et debet que
ponatur rob siue sit uuarum siue cithoniorum
siue malorum siue mirti et silia in vase fer
reo nouo quia terra attrahit ad se humiditate
que est in eis et magis pseruatur a destruc
tione. // Et olea debent repon in vasis
vitreis et os vasorum debet stringi ne
destruatur et fetcat. // Et debet repon omes
spes aromaticas ad aromatizandum in
vasis aureis aut argenteis deauratis
aut in vasis de porcellionibus aut ex vitro.
// Et oe acetosum quod debet conseruari debet re
pon in vase linito cera vel pice vel debet
repon in vase vitreo. // Omne vinu quod
habet substantiam equalem quod est signum supdu
rabilitatis et sup phibicione sue corrup
cionis. // Et omne vinu cuius suba est in
equalis signum est sup facile eius corrupcione
et quod no posset suari. debet suari in vase
terreo ut terra exsiccet humiditatem
eius supflua que est causa sue corrupcionis.

// Tiriaca vero melius cosuatur in vase
aureo ut plumbeo vel stagneo. Et sic
est finis huius sexte ptiicule. // Vltio VII
pro coplemēto huius tractatus utiles volo
ponere copendiose tamen de rebus necessariis in
qualibet aromataria. ut apothecam de
bito mo ordinando et sigillatim sm diuersos
doctores / et dicam de herbis usualibus flo
ribus et radicibus / aquis distillatis fructibus
et succis liquoribus. oleis medicinas copo
sitis ut pillulis / electuariis et cofectionibus.
// In primis igitur ut sup dixi debet qulibet
aromatarius locu aptum eligere in quo
faciat appotecam aptissimam ad res medi
cinales cosuandas ita quod sit a ventis
ymbribus ac sole defensa / et que non sit
humida nec fumosa aut puluerulenta.
quia oia pdicta hnt tam simplices quam copo
sitas medicinas corrumpe. // Pro quo in
cipiamus primo de seminibus necessariis
et usualibus. et sunt ista. scilicet.

Semina.

Semen iusquiami. // Cardamomi
Siliis montani / Sinapis // Leuistici.
Arctose. // Stafisagrie / psilii / Rute.
Anisi solis. / Lini // Feni greci.
// Altee. // Berberis. / papaueris albi.
Papaueris nigri. // Peonie. // Ameos.
Dauci. // Carui // Amomi // petrosillini.

Semina quatuor maiora

frigida scilicet.
Melonis. // Cucumeris. / Cucurbite.
// Citrulli. / Feniculi / Anisi. Simini.
Sparagi. // Apii. // Vetice. // Rape
Papaue silvestris. // Geneste. Seme
petrosilli alexandrinum quod vendunt pueri.
Semen rosarum quod dicitur anthera. // Caulis
Nasturtii. // Coriandri. // Catapucie
maioris que dicitur kerua vel sagun.
Lupini. // Nigelle. basilicomis.
Ordei. Frumenti.

Semina quatuor minora

frigida. // Portulace. Scariole.
Lactuce. // Endiuie.

alia quatuor
fria
brusa. sparagi
lini feni greci
sedum Syl
cao de pleuriis

Sequuntur fructus.

Carpobalsamum // Gariofili. Nux
muscata. // Nux indica. Nux metell.
Anacardi. bacce lauri. Auellane. Piper
piper albu. // Macropiper. Casiafistula.
Tamarindi. // Coloquintida // passule
seu corinthie. // Carica. i. ficus sicca.
Mirtilli. // Cubebe. Oliua. // Iuniperi.
Pruna. Sebesten. Melones palistini.
Citonia // Iuiube // Sorbe. // Pira oia.
Poma aromatica / Mirabolani omnes.
Pine amigdale. Auellane. Dactili

Citrum et similia. Alcakengi. Ana
cardi ex quibus fit mel anacardinum de
cuius confectio.

Sequitur flores.

flores tassi barbassi. Mellilotti.
Sambuci. basiliconis. Rose. viole.
Agni casti. Anthos. Rorismarini
balaustie. Epithimi. Nenufaris.
borraginis. buglose. Camomille.

Sequitur folia.

borrago. Endiuia. Scolopendia.
Assarum. fumus terre. Timum.
folliculi sene. Absinthium. Calamentum.
Origanum. Serpillum. Saluia.
Ruta. Centonium. Saxifragia.
Camapitheos. Arthamita. Anduucha.
Laureola. Laurus. Esula. Pes colubi.
Corrigiola. baccara. Cardo. Lappa.
Lus. i. serpentaria. Consolida triplex.
plantago. Nenufar. Lauendula.
Mater silue. bethonica. lingua canina.
Vermicularis. Cimbalaria. Centum galli.
Eupatorium. Solatrum minus. Ysopus.
Matricaria. Tassus barbassus.
Ruta capraria. Ruta siluestris.
buglosa. Citrea. Tamariscus.
Lupulus. Epithimus. Cuscute.
Menta. Pullegium. Mentastrum.
Trifolium. Maiorana. Rosmarinus.
Abrotanum. Spica. Triplex.
Mirtus. Graminga. al. gramina.
Squinantum. Tattimallus.
pes ceruini sine flamla. Mille folium.
Come rubi. bardana. fu. i. valeriana.
Cetani maioris. Saldaria ul' salatrum.
Lingua canis. fillopendula. pimula veris.
Aquilegia. piponca. Scolopendria.
Semp uiua. Epatica. Cauda equina.
Menastrum fluuiale. Prassium.
Artemesia. Vsnea i. herba valde minuta in tectis domorum inuenta.
Yperon cum radicibus. Mercurialis.
Altea. Malua. Grassula femulus.
Melilotum. portulaca. Angelica.
Paritaria. bursa pastoris.
Scabiosa. pollium. capilli ueneris.
Agrimonia. Alkakengi et maxime
fructus ipsius. Caulis. Viola.
blete. Ozimum gariofolatum.
Raffanus. Vermicaria. Celaria.
Polipodium. filix. Celidonia.
Camomilla. Centaurea. Linaria
pimpinella. virga pastoris.
Sticados. Serpillum. Cucumer asininus.
Lapacium acutum. Ortica. Gariofolata.
Penthafilon. folia salicis arboris.

Sequitur ligna.

Xilobalsamum. Sandali 3 m genera.
Xiloaloes. Lignum tamarisci.

Sequitur cortices.

Sisamum. Cassia lignea. Cortex citri.
Cortices rafani. Cortices radicum capparorum.
Cortices thuris. Cinamomum.
Cortices mandragore. Cortices granatorum.
Cortices sambuci.

Sequitur radices.

Reubarbarum. Rubea tinctorum.
Zinziber. Meu. Galanga.
Mirigum. Astrologia utraque.
Genciana. Esula. piretrum.
polipodium. Calamus aromaticus.
Tapsia. Turbith. hyreos.
Tormentilla. Radices sex diureticae s.
Petrosillum. feniculi. Gmeste
Vitis albe. Elebori utriusque.
Ben albi et ru. Agaricus. Cartamus.
Reuponticum. Zeduaria. Costus.
paucedanum. Peonia. Acorus.
Ciclamen. fu. Ciparus. filopedula.
Sumac. hermodactili. Liquiricia.
Diptamus. Satirion. Sparagi.
brusci. Apii. Enula. Ebuli.
Daucie. Maluauisci. Panacdonis.
Peonie.

Sequitur succi.

Manna que est ros de celo cadens.
Opium. Aloes. Succus liquiricie.
Camphora. Succus blete. Violarum.
Vinum. Succus granatorum. Acacia.
Ypoquistidos. Laudanum.
Scamonea. Sanguis draconis.
Cera. Succus rosarum. Succus feniculi.
Absinthii. Cucurbite. Cucumeris.
Lac titimali. Succus corticum mediarum.
Succus ebuli. Elacterium. Succus celidonie.
Succus rute. Semperuiue. Squille.
Succus mente. Sambuci. balsamus.
Oleum. Mel. Cithonorum. Acetum.
Agresta. Solatri. Succus hyreos.
Lac esule. Omnium lacticinorum hauitur et situ.

Sequitur gummi.

Mirra. Thus. Serapinum.
bdelium. Sarcacola. pix utraque.
Mastix. Gummi arabicum. Carabe.
Gummi hedere. Gummi abietis.
Terbentina que a medicis dicitur gummi feniculi.
Gummi rute. Euforbium. Galbanum.
Oppoponacum. Armoniacum.
Storax. Sandaraca. Vernix.
Dragantum. Gummi cedri i. gummi clemi.
Resina i. gummi pini. Albotin.
Item his potest addi glutem s. colla
piscium.

Sequitur ossa.

Os dactilorum. // Os de corde cervi.
De aliis vero ossibus quibus utitur dicemus in
septima rubrica in mediate. s. de superflui
tatibus animalium.

Sequitur carnes

Caro leonis. // Epar et intestinum lupi.
Splen pulli equi. // Coagulum leporis est
melius coagulo edi. // Caprioli. Vituli.
Axungia porcina. // Axungia humana.
Galinacea. // Anserina. // Equina.
Ursina. // Yrcina. // Gattina. Anatina.
Leonis. // Vulpina. // Vulturina.
Sepum capre vel yrci. // Os de corde cervi.
Fel capre. // Fel leporis. // Fel testitudinis.
Fel accipitris. // Pro coliriis oculorum
Fel aquile. // Sanguis yrcinus.
Anthrax. // Stercus columbinus. // Stellionis.
Muris. // Humanum. // Ebur. Spodium
secundum aliquos os elefantis combustum
loco cuius mali apothecarii sophisticantes
arte utuntur osse arietis conbusto.
Avicenna vero dicit quod verum spodium fit ex radi
cibus cannarum Indiarum ca. 21.
Medulla ossium cervinis. // Vituli. // Cervi.
Fel thauri. // Fel yrcinum. Serum lactis.
Lac caprinum. Mel et cera. butirum
Sanguis columbi. // Os sepie. s. illius piscis dicti
Sericum combustum et crudum. // Stercus
galli rubei quod potatum cum vino stomacho ieiuno
mirabiliter iuvat venenatos.

// Mineralia.

Aurum. Calcumenon. bacticum eris.
Cerusa. // Minium. // Argentum vivum
Margarite. // Lapis lazuli. // Lapis amatistus.
Lapis lincis. // Magnes. Et nota quod
margarite secundum aliquos aut perle reperiuntur
in garzis et auriculis piscium vel in con
chiliis castoreum et sunt testiculi ipsius animalis
nominati suo nomine. s. Castor.
Anthimonium. // Zafiri. // Granate.
Jacinti. // Argentum sublimatum. Argentum.
Plumbum ustum. // Marchasita.
Litargirium. // Sinobrium. // Coralli
albi et rubei. // Lapis armenus.
Lapis judaicus. // Cristallum. // Marmor.
Smaragdi et aliorum et albastri.
Aspaltum. // Sulfur. // Chimoleam.
Album zucarum et rubeum. // Auripigmentum
Lutum armenum i. bolum armenum.
Sal gemme. // Salnitrum. // Sal captium.
Alumen lame. // Alumen liquidum.
Terra sigillata. // Vitriolum i. flos eris.
Arsenicum. // Sal commune i. sal.
Panis vel masse. // Sal armoniacum.
Sal indum. // Sal alkali.

De confectionibus usualibus in forma solida

Dyacinamomum. Av. // Diagalanga secundum
Avicennam et secundum Mesue. // Diacimum. Av.
Diambra. Av. // Diamuscum dulce. Av.
Diacassia fistula. // Hyerapigra secundum Av.
Hyerapigra Hermetis. Av. // Elect. indum. Av.
Elect. hamech. Av. // Elect. diasinigon.
Egretheca. Av. // Dyapipeon et psilei
secundum Av. secundum Nicolaum et secundum Galienum.
// Dyaprunis. Av. // Blancha. Ny.
Theodoricon anacardi. Nycolai.
Diasaticon. Ny. // Hyeralogodion. Ny.
Filonium. Av. et Ny. // Elect. de bachis lauri.
Dyapendion. Ni. // Micheta. Ni.
Rosata novella. Ni. // Tiriaca andro
machi secundum Avic. // Archoticon garrio
secundum Av. // Diadragantum secundum Ny.
Triasandali. // Diarodon abbatis.
secundum Ny. // Hieradiacolocintidos. Av.
Elect. de suco rosarum. Av. // Elect. de
psilio. Av. // Confectio anacardina. Av.
Elect. de sorbis. Av. // Elect. regum. Av.
Elect. de gemmis. Av. // Diacurcuma. Av.
Benedicta. Ni. // Paulinum. Ny. // Iustinum.
Catarticum imperiale. Ni. // Pulvis
arthoticos. Ni. // Athanasia. Mesue.
Dyaprasium. Av. Ni. // Diasene. Ni.
Diacatholicon sequitur. Ny. // Elect.
restaurativum. Ni. // Stomaticon laxativum. Ni.
Elect. litotropon. Ni. // Tiriaca diates
seron. Av. // Metridatum. Ni.

De conditis.

Zinziber conditum. Av. // Citra condita. Av.
Acori conditi. Av. // Seracul conditi. Av.
Trifera magna. Ni. // Trifera minor. Av.
Trifera sarracenica. Av. // Loch de pino. Av.
Loch sanum et expertum. Av. // Loch de squilla. Av.
Loch de papavere. Av. // Diamoron. Av.
Zuccarum borraginatum. Av. // Zuccarum bu
glosatum. Av. // Zuccarum rosatum. Av.
Zuccarum violatum. Av. // Mel violatum. Av.
Mel rosatum colatum et non colatum. Av.
Kebuli conditi. Av. // Vina cithoniorum sim
plex et aromaticum. Av. // Mel mirri. Av.
Diacodion. Nicholai.

De julep.

Julep violatum. Av. // Julep rosatum. Av.
Et nota quod julep fiunt ex aqua distillata
et zucaro et possunt fieri ex decoctionibus
et possunt fieri ex infusionibus.

De trociscis.

Trocisci de galia muscata Nicolai
secundo de confectione galie muscate et etiam
Mesue facit mentionem galie elefangine.
De eupatorio. Av. // De lacca. Av.
De rossis. Av. // De camphora. Av.
De diarodon abbatis. Av. // De Reu
barbaro. Av. // De squilla. Av. // De alkekengi.
Av.

De capparis . me. // De mirra almansor.

Rob.

Rob de berberis . me . De ribes . me .
De agresta . me . De moris . me .
De citro . me . De mirto . me . Rob
vini quod fit communiter consumpta media
tate vini et multi faciunt ipsum consumptis
duobus partibus vini . Et nota quod sapa est idem
quod vinum coctum vel rob vini .

Olea.

Oleum de amigdalis dulcibus . me .
Oleum de amigdalis amaris . me .
Oleum de sisamino . me . Oleum liliorum
alborum . me . De nucibus . me .
De crisomilis . me . De vitellis ovorum . me .
De fenugreco . me . De genestra . me .
De euforbio . me . De scorpionibus . me .
De terbentina . me . De castoreo . me .
De semine lini . me . De cathoniis . me .
De iusquiamo . De madragora . Ni.
De cucurbita . me . De speciebus . me .
De lombricis vel lumbricis . me . // balsamum . me .
De camomilla . me . De keyri .
Anetinum . me . // De absinthio . me .
Ireum . me . // Nardinum id est de spica . me .
Masticinum . me . // Costinum . mesue .
De capparibus . me . De cinamomo . me .
De ruta . me . De piperibus . me .
Vulpinum . me . de lacertis . me .
Omfacinum id est de olivis immaturis . me .
De kerua . me . // Anchos . mesue .
Violatum . me . // Rosatum . me . Anetinum . me .
De nenufare . me . // De stellionibus . me .
De sambuco id est de floribus costinum . me .
De synapi . me . // De sinapio . me .

Unguenta communia.

Unguentum Arogon . Ni. // Marciaton . Ni.
Fuscum . Ni. // Agrippa . Ni. // Populeon . Ni.
Dialtea . Ni. // Cesareos . Ni. // Apostolorum . Ni.
Ceruseum aceto et sine aceto . Ni.
Egiptiacum . // De ysopo humida . me .
Basilicon . me . // Rosatum . me .

Emplaustra.

Emplaustrum de meliloto . mesue .
De sinapi . me . // Diassinicon . me .
Diachilon . me . // Stomaticum Gal . me .
Sandalatum . me . // Oxicroceum .
Emplastrum dictum ad hemissitratum . me .
In frigiditatem Gu . me . // De gallia fri
gidum et calidum . mesue . // De xiloaloes . me .

Sirupi omnes.

Sirupus rosatus . Ni. // Violatus .
De endivia . // De acetosa . // Acetosus simplex .
Acetosus compositus . // Oximel simplex .
Oximel compositum // Oximel squilliticum .

Oxizacchara . // Mel rosatum colatum .
De tribus radicibus . // De quinque radicibus .
De bisanciis . // De ribes // De nenufare . Ni.
De berberis . // De cucurbita // De portulaca .
De acetositate citri // De limonibus .
De menta . // De calamento // De fumo terre
De absinthio . De eupatorio . // De thimo .
De epithimo . // De sticados . // De mirto .
De prassio . // De ysopo // De liquiricia .
De iuiubis . // De cathoniis . Supradicti
penitus omnes sunt mesue .
De papavere . // De agresta . // Diamoron .

Post hos syrupos

aliquas decoctiones . me .
Ptisana simplex . // Ptisana aromatica . me .

Decoctiones et

aque secundum mesue .
Aqua rosata . // Violarum . // Endivie
Lupulorum . // Scabiose . // Boraginis .
Plantaginis . // Latuce . // Fumiterre .
Mirti . // Scolopendrie . // Maiorane
Corticum fabarum viridium . // Calamenti .
Sticados . // Ysoppi . // Prassii .
Enule . // Consolide triphilis .
Spargorum // Rute . // Cuscute .
Celidonie . Vitis que cadit ex vite .
Cretani . // Geneste . // Saxifragi .
Arthemisie . // Bethonice . // Feniculi .
Verbene . // Graminis . // Mellisse .
Rorismarini . // Eufragie // Millefolii .
Abrotani . // Apii . // Solatri . // Cucurbite
Florum hedere . // Aqua vite que dicitur aqua
ardens et fit de vino ad alembicum et est
mirabilis ad multa maxime si decies fiat
quinta essentia .
Salvie . // Centaurea . // Acori . // Epatice .
Anguirie id est cucumeris // Aqua cithonie .
Absinthii . // Menthe . // Acetose .
Capillorum veneris . // Buglose .
Virge pastoris . // Nenufaris .
Saxifragie . // Eupatorii . // Tamarisci
Et nota quod decoctiones aut possunt fieri ex aquis
predictis et precipue secundum hiemis tempus distillandi .

De pillulis.

Pillule cochie ex aloe . mirra et croco ex
inventione Rasis vel galieni .
Pillule de yerapigra . Ni.
Pillule de yera et agarico . me .
De agarico . me . // De Elefangine . me .
De Reubarbaro . // Cochie Almansor .
Auree . Ni. // Lucis maiores . me .
Aggregative . me . // Yera sipha . me .
Hermodactilis . me . // De fumo terre . Ni.
De lapide armeno . me . // De bdellio id est
de speciebus benedicte . Ni. // De sarcocolla . me .
De bdelio . me . // Stomatice . me .
Inde . me . // Artetice . nicholai .

De lapide lazuli. Me sue
De turbit. Me sue.
De roco Me sue
Alandal. Me sue
De sarcocolla. Me sue.
De hyera composita. Me sue.
De eupatorio. Me sue.
Assinaret sine quibus esse nolo. Ily.
De euforbio. Me.
De mezereon Me.

De consuis.

Consua rosata. i. ex rosis facta et vocatur zuccarum rosatum.
Consua diaborraginata.
Consua buglosata.
Consua violata.
Consua mellisata.
Consua malvata. valens ad asma et omnes predicte conserve fiunt taliter sicut dixi de rosata. Et possunt fieri de floribus et de folijs.
Mel rosatum.
Mel violatum.
Mel malvatum.
Mel genestratum.
Aqua mellis. i. ydromellis.
Rodomel. i. mel rosatum cum folijs.
Mel nucum ad asperitatem gutturis et pectoris. et ex eis fit zuccarum ruben et est valde abstersivum et mundificativum.
Zuccarum unius cocte.
Zuccarum. ij. coctur.
Zuccharum thab[?]et. i. trium coctarum albissimum
Zuccharum candi simplex.
Candi rosati
Candi violati.
Candi citrati.
Candi de ribes. Hec omnia necessaria sunt cuilibet apothecario.

Finis.

III

IV